

BUITEN

12^e JAARGANG N°. 25

ZATERDAG 22 JUNI 1918.

Foto C. Steenbergh.

DE GEBOUWEN DER OOST-INDISCHE COMPAGNIE.
GRACHTGEZICHT TE DELFT BIJ HET OOST-INDISCH HUIS. HET WIT GEPLEISTERDE GEBOUW
LINKS IS EEN IN HET MIDDEN DER 17DE EEUW GEBOUWD PAKHUIS DER COMPAGNIE.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DOLLY MICKLEHAM, DOOR ANTHONY HOPE (7) . . .	BLZ. 290
ZOUT, DOOR G.	291
DE REGENBOOG (GEDICHT), DOOR J. G.	291
DE GEBOUWEN DER O.-I. COMPAGNIE, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 289, 292—296
DE VOEDSELVOORZIENING ONZER KAMERPLANTEN, DOOR A. M. VAN DRIELST	BLZ. 294
REIZEN VOOR RUIM EEN HALVE EEUW, DOOR A. B. M.—B.	295
IRMENSUL, DOOR F. W. DRIJVER	296
RHODODENDRON GIBSONII, DOOR E. TH. W. GEÏLL.	297
DE ZITTINGZAAL V. D. RAAD DER VIJFHONDERD, DOOR S.	297
EZELS, DOOR BS., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 298—299
WILDE DIEREN DIE IK GEKEND HEB, DOOR E. THOMPSON SETON (25)	BLZ. 299
GELE LISCH (IRIS PSEUDACORUS), ILLUSTRATIE	300
STEENKOLEN VAN DEN ZEEBODEM, DOOR G.	300

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men geheve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

DOLLY MICKLEHAM

(7) DOOR ANTHONY HOPE.

VIII.

VREEMD, MAAR WAAR.

LAATST kwam mijn jonge neef George bij mij lunchen. Hij is een levenslustige jongen, student aan de Hoogeschool te Oxford. Hij oefent een verfrissenden invloed op mij uit en ik geloof dat ik het genoeg heb hem wat stof te leveren om over na te denken. Bij deze gelegenheid was hij evenwel bijzonder stil en neerslachtig. Ik zei weinig maar lunchte uitstekend. Daarna gingen we een wandeling maken in het Park.

„Sam, ouwe jongen,” zei George plotseling, „ik ben de ellendigste duivel, die er leeft.”

„Ik weet niet, wat je op jouw leeftijd anders verwachten kunt,” merkte ik op, een sigaar aanstekend. Eenige oogenblikken wandelde hij zwijgend voort.

„Zeg Sam, ouwe jongen, toen jij jong was, was je toen ooit . . . ?” Hij hield op, verschikte zijn halsdoek (die meer had van een deken — geheel naar de mode, dat weet ik wel) en kreeg een prachtig karmozijnroode kleur.

„Dat ik wát ooit was, George?” vroeg ik.

„O, wel, of je het ooit goed te pakken hadt — weet je — een meisje.” —

„Verliefd, bedoel je, George? Neen, dat was ik nooit.”

„Nooit?”

„Neen. Jij wel?”

„Ja, weergaasch erg!” Toen zag hij me peinzend aan en ging voort:

„Zeg Sam, 't is toch vreeselijk grappig dat je nooit . . . weet je dan niet waar het op lijkt?”

„Hoe zou ik dat kunnen weten?” vroeg ik verontschuldigend.

„Waar lijkt het dan op, George?”

George nam mijn arm.

„Het is precies de Hades,” deelde hij me vertrouwelijk mee.

„Dan heb ik geen reden om te betreuren”

„En toch, zie je,” viel George in, „is het niet half zoo erg.”

„Dat lijkt een paradox,” merkte ik op.

„Het is verbazend moeielijk om het uit te leggen, als je het nooit gevoeld hebt,” zei George, op een eenigszins beleedigden toon. „Maar wat ik zeg is volkomen waar.”

„Ik denk er niet aan om het tegen te spreken, mijn jongen,” haastte ik mij te zeggen.

„Laat ons wat gaan zitten en op de rijtuigen letten,” zei hij.

„We zouden misschien iemand kunnen zien, iemand, dien we kennen, is 't niet, Sam?”

„Dat kunnen we wel doen,” zei ik, en we gingen zitten.

„Iemand wordt,” vervolgde George met saamgetrokken wenkbrauwen, „heelemaal onderste boven gekeerd, begrijp je?”

„Dat is erg zonderling!” riep ik uit.

„Het eene oogenblik is hij de gelukkigste vent van de wereld en het volgend oogenblik heeft hij den duivel in.”

„Maar,” meende ik, „toch zeker niet zonder een goede reden voor zoo'n verandering?”

„Een reden! Onzin! De geringste kleinigheid doet het!”

Ik tikte de asch van mijn sigaar.

„Misschien dat het op jou die zonderlinge uitwerking heeft, maar zeker toch niet op de meeste anderen?”

„Misschien niet,” gaf George toe. „De meeste menschen zijn koudbloedige ezels.”

„Zeer waarschijnlijk wordt het daardoor voldoende verklaard.”

„Maar ik bedoelde jou niet, ouwe jongen,” zei George met een berouw, dat aantoonde, dat hij mij wél bedoeld had.

„O, goed, goed,” zei ik.

„Maar als iemand het zoo weg heeft, bestaat er niets anders voor hem op de wereld.”

„Het komt mij voor, dat dit toch geen gezonde toestand is,” zei ik.

„Gezond? O, wat ben je een ouwe idioot, Sam! Wie praat er van gezondheid? Gisteravond nog pas ontmoette ik haar op een bal.

Ik heb vijfmaal met haar gedanst en zeker wel den halven avond met haar gepraat. Nu zou je denken, dat dit voor een poosje voldoende zou zijn, niet waar?”

„Dat zou ik zeker hebben gedacht,” stemde ik toe.

„Zoo zou het met de meeste lui ook zijn, geloof ik, maar niet met mij — wel verduiveld, ik heb een gevoel of ik haar in geen zes maanden gezien heb.”

„Maar mijn beste George, dat is toch zeker erg ongerijmd? Zooals je zegt, heb je een langen tijd met die jonge persoon doorgebracht.”

„Die — jonge — persoon!”

„Je hebt me haar naam niet genoemd, zie je.”

„Neen, en dat zal ik ook niet. Ik ben nieuwsgierig of ze van avond bij de Musgraves zal zijn!”

„Je kunt er zeker kan zijn,” zei ik geruststellend, „dat je haar in den loop van de eerstvolgende weken ontmoeten zult.”

George keek mij aan en merkte op met een bitteren lach:

„'t Is duidelijk genoeg, dat *jij* het nooit beet gehad hebt. Je bent net zoo erg als die kerels, die boeken schrijven.”

„Wel, die beschrijven het toch dikwijls genoeg met voldoende warmte en - ne - kleur.”

„O, zeker, maar het is allemaal verkeerd! Tenminste, het is niet wat ik voel. En kijk dan naar die vrouwen in boeken. Allemaal *beesten!*”

George sprak met groote onstuimigheid, zoodat ik er toe kwam om te zeggen:

„Het meisje, waar je zoo van vervuld bent, is zeker knap?”

George keerde zich snel om, keek me aan, en zei:

„Kijk hier, kun je zwijgen, Sam?”

Ik knikte.

„Dan mag ik gehangen worden, als ik ze je niet aanwijs!”

„Dat is erg mooi van je, George,” zei ik.

„Dan zul je eens zien,” ging George voort. „Maar het is niet alleen haar uiterlijk, hoor, ze is de meest”

Hij hield plotseling op. Toen ik hem aankeek, om te weten waarom, merkte ik op, dat hij een hoogroode kleur had; hij klemde zijn wandelstok vast in zijn linkerhand; zijn rechterhand beefde, alsof ze naar zijn hoed wou springen.

„Daar komt ze!” fluisterde hij. „Kijk!”

Toen ik mijn oogen richtte op de file van rijtuigen, die ons passeerden, merkte ik een meisje op in een victoria; naast haar zat een deftige dame van middelbaren leeftijd. Het meisje leek precies op de dame; een beschrijving van haar zou, vermoed ik, niet veel belang inboezemen. Het meisje bloosde lichtelijk en groette. George en ik lichtten de hoeden af. De victoria was voorbij. George leunde met een zucht achterover. Even daarna zei hij:

„Wel, dat was ze.”

Hij keek me vol verwachting aan.

„Ze heeft een buitengewoon innemend voorkomen,” merkte ik op.

„Er is,” zei George, „geen meisje in Londen, dat bij haar haalt. Sam, ouwe jongen, — ik geloof dat ze een beetje van mij houdt.”

„Daar ben ik zeker van, George,” zei ik; en ik meende dat inderdaad.

„De ouwe heer is verduiveld onredelijk,” zei George wrevelig.

„O, heb je het hem verteld?”

„Ik heb hem gepolst. O, je kunt er zeker van zijn, dat hij niet merkte, wat ik bedoelde. Ik stelde het geval heel in 't algemeen, zie je. Hij praatte onzin over vooruitkomen in de wereld. Wie wenscht er vooruit te komen?”

„Ja, wie is daarop gesteld?” zei ik. „Het is alleen maar veranderen wat je bent in iets, dat niet beter is.”

„O, en over wachten tot ik zelf wist wat ik wou. Is het niet voldoende om haar te zien?”

„Meer dan voldoende, naar mijn meening,” zei ik.

George stond op.

„Ze zijn naar een partij gegaan; ze zullen hier niet weer langs komen,” zei hij. „We kunnen nu wel gaan, niet waar?”

Ik zat erg op mijn gemak; ik zei dus bescheiden: „Misschien zien we andere menschen, die we kennen.”

„O, andere menschen mogen naar den drommel loopen. Wie verlangt ze te zien?”

„Ik zeker niet,” zei ik haastig, terwijl ik uit mijn armstoel opstond, die dadelijk door een ander werd weggekaapt.

We waren op het punt naar de club terug te keeren, toen ik Lady Mickleham's barouche onder de boomen opmerkte. Ik noodigde George uit mee te gaan om hem aan haar voor te stellen.

Hij toonde een groote onverschilligheid.

„Ze geeft heel wat partijen,” zei ik, „misschien...”

„Bij Jupiter! ja. Dat kan ik wel doen,” zei George. „Ik ben blij dat je daaraan gedacht hebt, beste kerel!”

En dus bracht ik hem naar Dolly en stelde hem voor. Ze was zeer minzaam. George is een jongen, die zeer presentabel is. We waren weldra in drukke conversatie.

„Mijn neef, Lady Mickleham,” zei ik, „heeft me iets verteld...”

„Och kom, loop heen, Sam!” zei George, zonder zich evenwel erg boos te toonen.

„Iets waarin je hem van meer dienst kunt zijn dan ik, in zoverre je getrouwd bent. Hij is verliefd.”

Dolly keek naar George.

„O, hoe grappig!” zei ze.

„Grappig!” riep George.

„Ik bedoel, hoe vreeselijk interessant,” zei Dolly, dadelijk haar uitdrukking veranderend.

„En hij wenschte aan u voorgesteld te worden, omdat u haar en hem zoudt vragen om...”

George kreeg een kleur en begon een verontschuldiging te stamelen.

„O, ik geloof hem niet,” zei Dolly vriendelijk; „hij is er altijd op uit om de menschen verlegen te maken, als hij kan. Wat heb je hem verteld, mijnheer George?”

„Het helpt niet hem iets te vertellen. Hij kan het niet begrijpen,” zei George.

„Is ze heel...?” vroeg Dolly, mijn neef met twijfelachtigen ernst aanziende.

„Sam heeft haar gezien,” zei hij, in een aanval van verlegenheid.

Dolly zag mij aan om mijn opinie te vernemen en ik gaf ze:

„Ze is,” zei ik, „net zoo mooi als hij haar denkt.”

Dolly boog zich naar mijn neef en fluisterde: „Hoe heet ze?”

En hij fluisterde iets aan Dolly terug.

„Het is ontzaglijk vriendelijk van u, Lady Mickleham,” zei hij.

„Ik ben een vriendelijk soort mensch,” zei Dolly, het gezicht een en al lachkuiltjes. „Ik kan gemakkelijk kennis met haar maken.”

„O, u is werkelijk vriendelijk, Lady Mickleham.”

Dolly glimlachte tegen hem, wuifde mij een groet toe en reed heen, roepende:

„Probeer het mijnheer Carter aan zijn verstand te brengen!”

We waren alleen. George glimlachte droomend. Plotseling ontwaakte hij en zei:

„Ze is werkelijk een heel vriendelijke vrouw. Ze is zoo meevolend. Ze is niet zooals jij. Ik denk dat ze het zelf eens gevoeld heeft, denk je ook niet?”

„Men kan nooit weten,” zei ik achteloos. „Misschien deed ze dat... eens.”

George verviel weer in overpeinzingen. Ik besloot hem eens te polsen.

„Ze ziet er niet kwaad uit ook, wel?” vroeg ik, een sigaret opstekend.

George schrikte op.

„Wat? O, dat weet ik niet. Ik vermoed, dat sommige menschen dat wel zullen denken.”

Hij stond stil en voegde er toen met een verlegen glimlachje bij: „Je kunt moeielijk verwachten, dat ik op haar verliefd zal worden, wel, ouwe jongen?”

Ik draaide mijn hoofd om, maar even te laat.

„O, het is niet noodig op zoo'n beschermende manier te lachen,” riep hij boos.

„Op mijn woord, George,” zei ik, „ik weet niet of dat noodig is.”

XI.

HET ALLERLAATSTE.

„Het is het allerlaatste,” zei Lady Mickleham, die bij de tafel in de rookkamer stond met een album in de hand.

„Ik wou dat het nog een beetje later geweest was,” zei ik, want ik voelde me niet op mijn gemak.

„Je belooft op je woord van eer om absoluut oprecht te zijn, zie je, en dan schrijf je wat je van mij denkt. Kijk eens wat een opinies ik al verzameld heb,” en ze liet mij het dikke album zien.

„Het moet bijzonder interessant zijn om ze te lezen,” merkte ik op.

„O, maar ze zijn strikt vertrouwelijk,” zei Dolly. „Dat is een deel van de aardigheid.”

„Maar dat deel bevalt mij niet,” zei ik.

„Misschien zal het dat wel doen, als je zelf geschreven hebt,” meende Lady Mickleham.

„Maar mag ik dat van de douarière niet zien?”

„Wel ik zal je er een klein stukje van laten hooren. Luister: Aan onze lieve Dorothea ontbreekt misschien een klein tikje ernst, maar het besef van haar positie oefent een bezadigenden invloed uit.”

„Ik hoop van niet,” riep ik angstig. „Van wie is dit?”

„Van Archie.”

„Mag ik er iets van...?”

„Geen letter,” zei Dolly. „Archie is — is heel dwaas, mijnheer Carter.”

„Dat lijkt me ook zoo,” zei ik.

„Die lieve jongen!” zei Dolly peinzend.

„Ik haat sentimentaliteit,” zei ik. „Hier is een lange. Wie schreef...?”

„O dien mag je niet zien — dien bovenal niet!”

„Waarom bovenal?” vroeg ik eenigszins streng.

Dolly glimlachte; toen merkte ze op, kalmeerend:

„Misschien zal het niet bovenal zijn als je de jouwe geschreven hebt, mijnheer Carter.”

„A propos,” zei ik achteloos. „Archie leest ze zeker allemaal?”

Hij heeft nooit gevraagd om ze te lezen,” antwoordde Lady Mickleham.

Dit antwoord scheen voldoende; natuurlijk, Archie had alleen maar te vragen. Ik nam een schoone veeren pen en maakte mij gereed om te schrijven.

„Je belooft oprecht te zijn, hoor,” herinnerde Dolly.

Ik legde mijn pen neer.

„Onmogelijk!” zei ik vastbesloten.

„O, maar waarom mijnheer Carter?”

„Dan zou het met onze vriendschap gedaan zijn.”

„Denk je zoo slecht over me?” vroeg Dolly, met berouwvol voorkomen.

Ik leunde achterover en zag Dolly aan. Zij zag mij aan. Ze glimlachte. Misschien glimlachte ik ook.

„Ja,” zei ik.

„Dan is het niet noodig dat je alles opschrijft,” zei Dolly.

„Zeer verplicht,” zei ik, de pen weer opnemend.

„Je moet niets schrijven wat niet waar is, maar het is niet noodig alles te zeggen wat — misschien waar kan zijn —” legde Dolly uit.

En ook dit scheen weer voldoende. Ik begon te schrijven. Dolly zat tegenover mij, met de ellebogen op de tafel, en sloeg mij aandachtig gade.

(Wordt vervolgd.)

ZOUT.

Een Amerikaansche dokterscourant meldt de volgende wetenswaardigheden omtrent het N. A. C. L. (sodiumchloride). De primitieve mensch zou geen zout gebruikt hebben, hij vond in de plantaardige voeding voldoende zouten tot instandhouding van zijn lichaam. Dat zouten daartoe noodzakelijk zijn blijkt uit de Chineesche folterstraf, die bestond in het onthouden van alle zout aan het slachtoffer, wiens lichaam daardoor langzaam maar zeker gesloopt werd. Zeer langen tijd was steenzout en zeezout, door de kosten aan het vervoer verbonden, in menig land een weeldeartikel voor de rijken der aarde. De Romeinen plachten zout uit te deelen aan hun officieren en manschappen, eerst in den Keizertijd werd deze gift door geld vervangen, doch de oude benaming „salarium” bleef zich als „salaris” bij ons tot in dezen tijd handhaven. Het verloren gaan van zout gold bij hen ook als een slecht voorteken en menigeen offert nog aan hetzelfde bijgeloof door bij het omvallen van het zoutvat aan op handen zijnden twist te gelooven. Zout was een offer bij alle oude volkeren en is als symbool ook in de Christelijke Kerk gehandhaafd. Aanleiding daartoe was wel dat men dit mineraal terugvond in de asch van alle verbrande levende wezens, het was de uiterste concentratie van het leven in de stof der natuurlijke wezens en daarom zinnebeeld van kracht en voortreffelijkheid, bederfwerend en duivelbannend bovendien, embleem van zuiverheid en het doordringen van heiligenden invloed op anderen. Zelfs was het zout zinnebeeld der waarheid, wat we terugvinden in de uitdrukking „cum grano salis”, die aangewend werd als er slechts een weinig geloofwaardigs in een voorstellingswijze te bespeuren was.

G.

DE REGENBOOG.

Het park was leeg; gegalm van klokkeklanken

Drong tot mij door. Een populierengroep

Stond statig ruischend bij een waterstoep,

Gebarsten, groen bemost, met klimopraken.

Een regenboog kwam uit de popels klimmen,

En brugde, wijd zich bogend, in het grauw,

Beginnend klaar, vervagende zijn bouw,

En 't einde bont getint, op wolkenschimmen.

Op grijs en grauw stond heerlijk hij te pralen.

Zijn macht'ge boog een blauwe lucht omving,

Waar fijn geaderd, 't takkennet in hing,

Van boomen, brons gekleurd in zonnestralen.

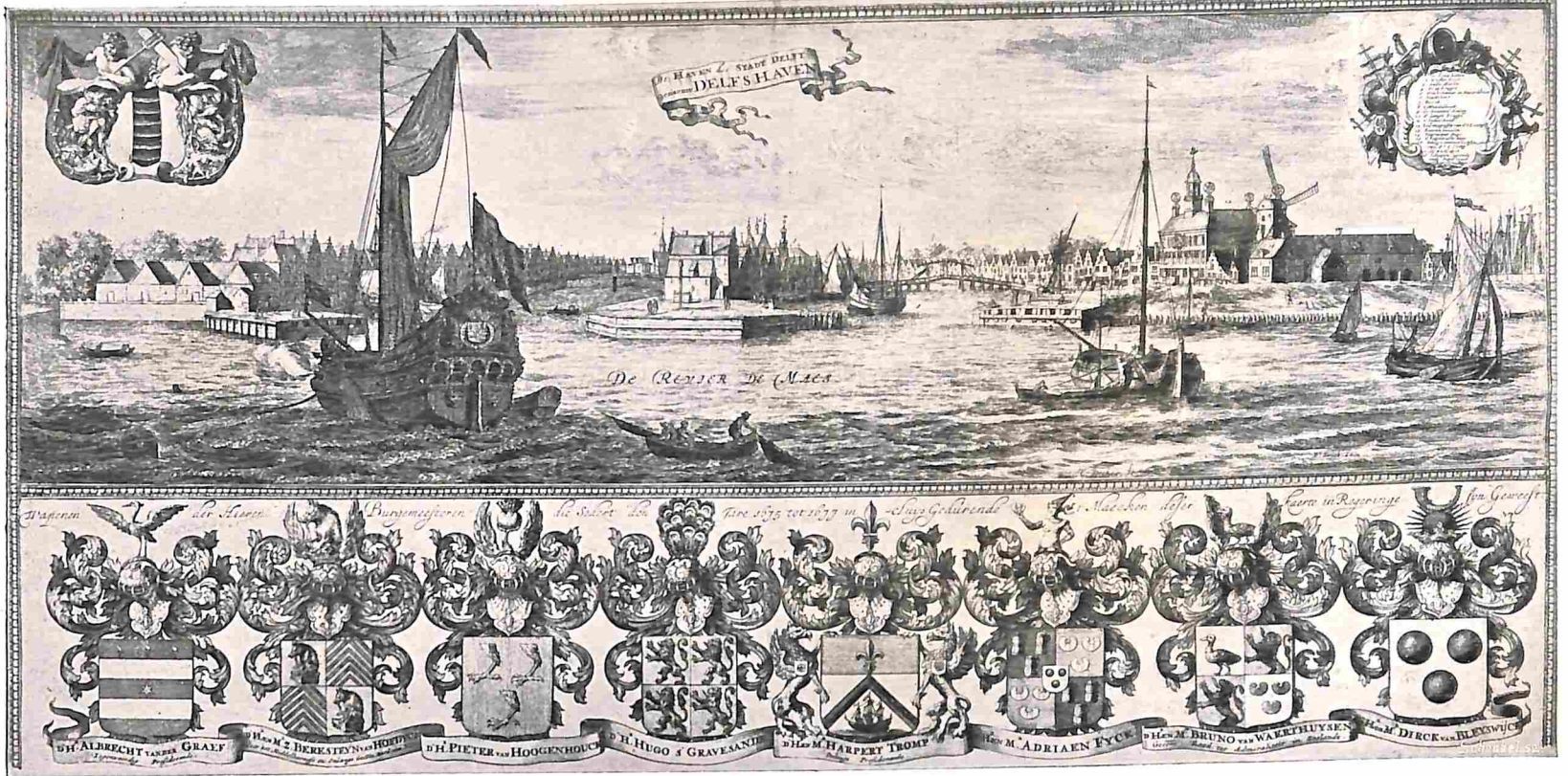
Een zachte regen daalde uit den hooge.

De zon verdween; uit dichte boomengroep,

Klonk eenzaam, droef, een verre koekoekroep.

Vervagend teer, verdween de hemelbooge.

J. G.

DE HAVEN DER STADT DELFT, GENAEMT DELFSEHAVEN, IN 1675.
 HET GEBOUW RECHTS MET HET TORENTJE, BIJ DEN MOLEN, IS HET ZEEMAGAZIJN VAN DE KAMER DELFT
 DER O.-I. COMPAGNIE.

DE GEBOUWEN DER O.-I. COMPAGNIE.

(Vervolg van blz. 203).

IV. DE KAMER DELFT.

ZOO op 't eerste gezicht lijkt het héél vreemd, het eerwaardige Delft, door vruchtbare landouwen van de zee gescheiden, te vinden in het rijtje der zes zeesteden, waarin kamers der Compagnie werden opgericht.

Hét Delft van vroeger eeuwen kennen we als de stad, die heeft grooten Wilm gehuyst, soo lang 't de moorder doogde, sommigen misschien ook als een stad, waar de lakenweverij gebloeid heeft, en die haar leckre bieren, Met groote menigte door Neerland kon vertieren.

Maar Delft als zeehandelstad, het is een bij de meesten vergeten hoofdstuk van de geschiedenis dezer oude Hollandsche stad. Zóózeer heeft men 't verband uit het oog verloren tusschen Delft en Delft's haven, thans door groeiend Rotterdam opgeslokt, dat het misschien niet eens geheel overbodig is te vertellen, dat Delfshaven zijn naam ontleend heeft aan het feit, dat het de haven van Delft was.

In 1380 wisten de Delvenaars van Hertog Albrecht van Beieren, graaf van Holland, de vergunning te verkrijgen, om van Overschie

uit, tusschen de vaart, die van hier naar Rotterdam liep en nog loopt en de Schie, die bij Schiedam in de Maas mondt, een derde vaart recht naar de Maas te graven, en aan 't eind daarvan tot berging van schepen een kolk of kleine haven aan te leggen. Het voor dien tijd moeilijke werk gelukte, trots de tegenwerking der Rotterdammers, en Delft bezat zijn eigen vaart op de Maas, op de zee, en was ook als zeestad weldra Schiedam en Rotterdam de baas. Wat energie en volharding vermogen! Hoe leert de geschiedenis dezer drie buursteden weder, dat de oude stelling, als zouden vooral de natuurlijke voordeelen, hare ligging, een stad tot bloei brengen, ten eenemale onjuist is, hoe mooi zij in theorie moge schijnen.

Het plaatsje, dat bij Delft's haven aan de Maas ontstond, nam spoedig in bloei toe; in 1424 wist de moederstad voor de ingezetenen harer nederzetting van graaf Jan het poortersrecht te verwerven. Eenige tienjallen jaren later reeds werd de haven te klein, mede door de in belangrijkheid toenemende haringvisscherij; in 1451 wordt een tweede haven gegraven, aanvankelijk de Nieuwe-, later Achterhaven genoemd. Delft en zijn haven, nauw verbonden, schenen een schitterende toekomst tegemoet te zullen gaan.

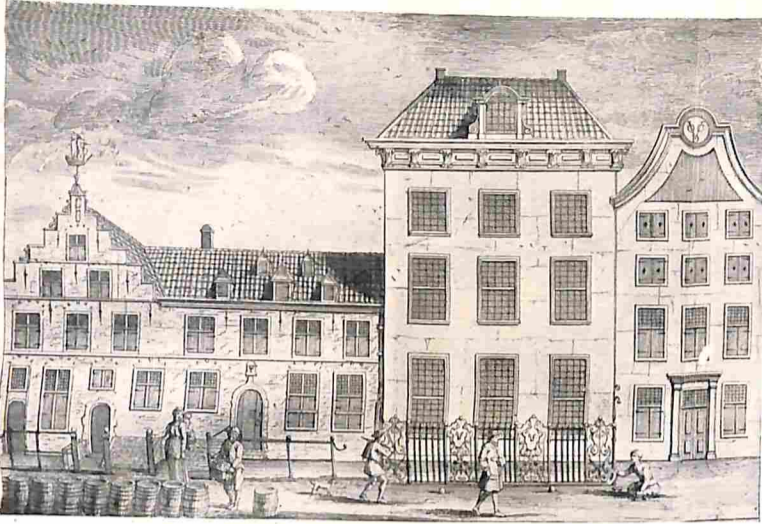
Maar dan komen de slechte tijden. In 1488 verwoesten de Hoekschen Delfshaven, dat echter spoedig uit de asch herrijst. Ernstiger gevolgen voor Delfshaven had — het klinkt vreemd — de geweldige brand, die in 1536 een groot gedeelte der moederstad verwoestte. Van dat oogenblik af — waarschijnlijk omdat velen na dien ramp naar Delfshaven waren uitgeweken — gaat Delft in Delfshaven een concurrent zien, die klein gehouden moet worden.

Die groote bekrompenheid van Delft — dat zelfs niet wilde toestaan, dat er te Delfshaven nieuwe wijken werden bijgebouwd — die enghartige heerschappij, zou op den duur en Delft en zijn haven tot groot nadeel zijn, te grooter, waar het nabij gelegen Rotterdam natuurlijk alle mogelijke vrijheden aan zijn bewoners toestond, die geen last hadden van een jaloersche moederstad als de Delfshavenaren. Maar als Holland het Spaansche juk afwerpt, en zich met verrassende snelheid op den overzeeschen handel gaat toelagen, blijkt dat nog niet zoo duidelijk. Delft is dan als havenstad Rotterdam nog de baas en — is veel rijker; dat leert een vergelijking tusschen de sommen, waarin Delft en Rotterdam aan het kapitaal der O. I. Compagnie deelnamen.

HET OOST-INDISCH HUIS TE DELFT, VÓÓR DE VERBOUWING VAN 1722.

Spoedig na den behouden terugkeer van Corn. de Houtman uit de Oost

HET OOST-INDISCHE HUIS TE DELFT, NA DE VERBOUWING IN 1722.

werd door vermogende Delvenaren een O. I. Compagnie opgericht, die meerdere schepen voor de vaart op Indië uitrustte. De eerste bewindhebbers, die na de aansluiting bij de Vereenigde O. I. Compagnie tot zes moesten uitsterven, waren: Jan Jansz. en Arent Jacobsz. Lodensteyn, Dirck Bruynsz. van der Dussen, Gerrit Dircksz. Meerman, Cornelis Adriaensz. Boogers, Michiel Jansz. Sasbout, Willem Joostz. Dedel, Dirk Gerritsz. Meerman, Johan Raet, Jacob Sanderz. Balbiaen, Hendrik Otto en Jasper Moerman. Er was dus nog al liefhebberij voor, zooals men ziet. Pogingen van een derde Rotterdam opgerichte Compagnieën, om met de Delftsche Compagnie samen te smelten, hebben tot niets geleid.

De bewindhebbers van de kamer Delft hadden „in d' eerste beginselen van de geotroyeerde Oostindische Compagnie noch geen bysonder Huys” — vertelt Delft's kroniekschrijver van Bleiswyck — „maar alleen ergens een kamer tot haer bijeenkomst.” Het schijnt niet vast te staan, waar die kamer geweest is.

In 1631 werd het „bysonder Huys” gesticht, aan Delft's hoofdgracht, de Oude Delft, in 't zuiden der stad en niet verre van de Schiedamsche poort. Hoe het er uitzag geeft de afbeelding op blz. 292 beneden te aanschouwen. 't Was een wel niet door buitengewone architectonische vondsten de aandacht trekkend, maar toch fraai gebouw, meer door sierlijkheid van lijn dan door grootschheid van afmetingen opvallend. Er achter werden ruime pakhuisen gebouwd, die zich tot den westelijken stadswal uitstrekten. De vergaderzaal van de bewindhebbers was „verciert met allerhande Zee-kaarten der Indiaansche kusten, reden, havens en capen”. In de noordzijde van het O. I. Huis woonde de Boekhouder, in het zuidelijk gedeelte de „opsiender ofte opperste der knechten en arbeyders”.

Zoo langzamerhand kwam men plaats te kort en het omstreeks het midden der 17de eeuw aan de overzijde van de gracht, naast het Arsenal, voor de kamer Delft gebouwde nieuwe pakhuis (zie onze voorplaat), dat wel niet zeer hoog was, maar toch een aanzienlijke diepte bezat, kon slechts tijdelijk in de groeiende behoeften voorzien. Zoo werd tot verbouwing en uitbreiding van het Oostindisch Huis besloten. In 1722 werd de noordelijke vleugel, met zijn aardig trapgeveltje, gesloopt, en vervangen door een hoog gebouw, voorzien van de dien tijd kenmerkende groote raamopeningen met kleine ruitjes, waarvan verder niets meer te zeggen valt, dan dat het aan de voorzijde prijkte met een fraai gesmeed-ijzeren hek, kwistig met het monogram der kamer Delft getooid; daarnaast, aan de Noordzijde, verrees een dergelijk gebouw, dat echter van een top werd voorzien, waarin ook al weder het monogram der kamer werd aangebracht. Het gebouw — eigenlijk doen we beter thans van gebouwen te spreken — had thans de vroegere symmetrie geheel verloren en was er niet fraaier op geworden, vooral, daar van het behouden gebleven oudste gedeelte de balustrade van het dak tusschen de trapgevels verwijderd werd, en ook eenige venstertjes, die dit dak verlevendigden, verdwenen. Onze prent hierboven geeft het huizencomplex te zien zooals het zich na de verbouwing van 1722 vertoonde. En in dien toestand is het tot heden, op enkele kleine veranderingen na, gebleven. De top van het meest Noordelijke huis werd afgeknot, door welke bewerking ook het monogram verdween, terwijl het fraaie hek voor het middelste huis niet meer aanwezig is.

Delft's Oostindisch Huis met bijbehorende pakhuisen, doet thans dienst als Centraal Magazijn van militaire kleding. Rechts van de poort die naar de binnenplaats en de daarachter gebouwde pakhuisen voert zetelt, vermoedelijk in de vroegere kamer der bewindhebbers, de kapitein-kwartiermeester, die aan 't hoofd van het kledingmagazijn staat. De andere poort in het oudste gedeelte, thans weinig meer gebruikt, (die waarboven de steen met het jaartal en de vlaggestok prijkt) geeft toegang tot een met blauwe steenen geplaveide hal. Na de verbouwing werd de ruime hoge kamer aan de noordzijde, waarvoor het reeds genoemde hek prijkte, bestemd tot vergaderzaal voor de bewindhebbers. Nog heeft deze kamer veel van hare voornaamheid behouden. Nóg is de betimmering der wanden en het rijk-versierde

plafond bewaard gebleven en de schoorsteenomlijsting, waarboven weer het monogram der kamer Delft prijkt, alles in stijl Louis XIV. (Zie de afb. op blz. 295). Maar het kostelijk velours, dat de wandvakken bedekte, is verdwenen, en schuldig aan deze verdwijning is... het Rijk, dat al te veel het land schatten ontnemt, om ze op te stapelen in zijn Museum; thans siert het de zaal, waar de „Nachtwacht” in zijn geheimzinnige schoonheid praalt, en een eereplaats heeft het dus wel gekregen, maar toch lijkt ons, wat hier geschied is, niet te verdedigen. 1) Het is jammer, dat het hoofd van het kledingmagazijn niet in deze nóg voornamelijk kamer zitting houdt; dit ware o.i. eigenaardiger dan haar voor kleedermakerij te gebruiken zooals thans geschiedt.

Achter de zaal der bewindhebbers bevindt zich nog een kamertje met sierlijken schoorsteen. Verder vertoont het inwendige weinig bezienswaardigs. De nieuwe achttiende-eeuwsche gebouwen zijn van ruime pakzolders voorzien, waarvan uit den aard der zaak weinig te vertellen valt. Wijzen wij nog slechts op het eigenaardige uitbouwje naast den doorgang aan de binnenplaats (afgebeeld op blz. 294), vermoedelijk oorspronkelijk voor den portier bestemd, dat een vertrekje bevat waarin later een bedstede is aangebracht; op de schilderachtige smalle ruimten tusschen de oude pakhuizen, en op den eigenaardigen uitbouw aan de noordzijde, waarin de pakhuisknechts, naast en over elkaar gezeten, als in open tramwagens — verdiepingsgewijs boven elkaar, noodzakelijke bezigheden verrichtten, waarover wij niet willen uitweiden.

Nog altijd bestaat ook het pakhuis aan de overzijde van de Oude Delft, naast het arsenal. Het behoort thans, evenals dit laatste, tot de gebouwen van 's Rijks ammunitie-magazijnen.

(Wordt vervolgd).

A. L.

1) Als het zoo doorgaat en men er geen stokje voor steekt, krijgen we langzamerhand een leeggeplunderd land en een volgepropt Museum, rijk aan schatten, die op de plaats waar ze behóorden, veel meer tot hun recht zouden komen. Het velours, sprekende van den rijkdom en trots der O. I. kamer te Delft, had o. i. uit het O. I. Huis aldaar eerst verwijderd mogen zijn, als dit huis afgebroken werd. Het systeem, dat thans gevolgd wordt, lijkt ons nog te dateeren uit den tijd, toen overal kunstschaten en monumenten in gevaar waren, zoodat men ze niet beter kon beschermen dan door ze op te bergen in een Museum. Waarlijk, wat te Delft gebeurd is, staat niet op zich zelf. Wat er van te zeggen, dat het Rijk geen voldoende subsidie kan geven voor restauratie van de Groote kerk te Alkmaar, maar wel geld beschikbaar heeft, om in die kerk hangende schilderijen aan te koopen en naar Amsterdam te brengen, met welk geld thans de restauratie zal geschieden? We zouden méér gevallen kunnen noemen waarin onnoodig het Rijksmuseum wordt verrijkt ten koste van het land. Zou de Oudheidkundige Bond hiertegen niet kunnen optreden?

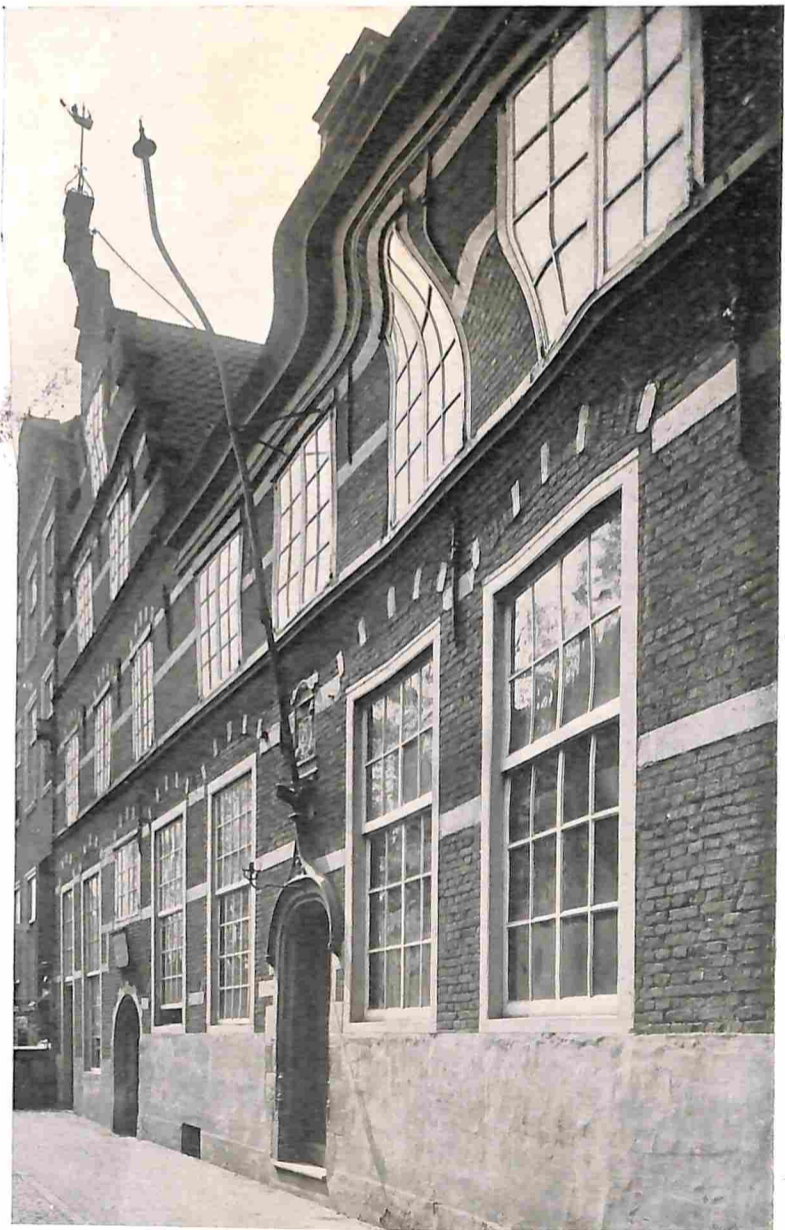

Foto C. Steenberg.

HET ZEVENTIENDE-EEUWSCHE GEDEELTE VAN 'T O.-I. HUIS AAN DE OUDE DELFT TE DELFT.

De voedselvoorziening onzer Kamerplanten.

ALLEN, die zich met het kweken en verzorgen van planten in de kamer bezig houden, en die zullen onder de lezers van dit blad ongetwijfeld niet weinig talrijk zijn, stellen er natuurlijk prijs op, hunne kweekelingen in zoo goed mogelijke conditie te houden. Daartoe is niet alleen een goede reiniging, watervoorziening, standplaats, enz. noodig, ook de voeding moet zoo weinig mogelijk te wenschen overlaten, want is deze niet in orde, dan mogen we niet rekenen op planten met gezond, fraai blad en een rijken bloei. Over de voedselvoorziening der kamerplanten wenschen we daarom hier een en ander mede te deelen.

Wanneer een plant geruimen tijd in denzelfden pot met aarde gegroeid heeft, zal er natuurlijk langzamerhand gebrek aan voedsel ontstaan, daar dit in de zeer beperkte hoeveelheid grond slechts in geringe hoeveelheid aanwezig is. Wie meent, dat men dan maar zeer groote potten of kuipen met een groote massa grond moet gebruiken, heeft het bij het verkeerde eind want dan zou in meeste gevallen de grond verzuren, de wortels der planten zouden dientengevolge ziek worden en de planten een kwijnend leven lijdende en sterven.

Is naar onze meening de voorraad plantenvoedsel grootendeels verbruikt, dan kunnen we de afgewerkte aarde door verschen grond vervangen. Voedselgebrek kunnen we het best vaststellen, wanneer we de aardkluit voorzichtig uit den pot nemen. Is deze nog niet geheel en al volder doorgroeid, dan is er nog voldoende voedsel en behoeven we dus voorloopig niets te doen. Vertoonen zij echter over al buiten de kluit en hebben ze zich min of meer langs den wand van den pot gevild, dan is het aanbrengen van nieuwen grond noodig. De kluit moet dan overgezet worden in een pot, die een paar centimeters wijder is dan de vorige, waarna men de openblijvende ruimte tot onder toe met verse aarde aanvult.

Aan dat verpotten zijn echter verschillende bezwaren verbonden. Ten eerste is het nog al bewerkelijk, daar het bij snel groeiende planten meermalen per jaar moet gedaan worden. Verder kan met niet altijd over gewenschten grond beschikken; deze moeilijkheid geldt vooral voor de bewoners eener groote stad. Dan hebben de planten altijd eenigszins door de verpotting te lijden, daar er in den regel eenige wortels bij verloren gaan, vooral wanneer het door onbedreven handen gebeurt. En eindelijk is grondverschuiving bij groote planten, welke in kuipen staan, zeer lastig en kostbaar, omdat men het door een vakman moet laten doen. En heeft men op balkon of veranda bakken staan met mooie, flink groeiende planten, dan is het gewoonlijk onmogelijk, om gedurende den zomer één of meermalen den grond te vernieuwen, zonder dat men de planten in de hoogste mate beschadigt.

In vele gevallen zal men dus in het noodige plantenvoedsel moeten voorzien door toediening van mest. Wij kunnen dan gebruik maken van natuurmest of van kunstmest. In het eerste geval komt allereerst zonder stroo te aanmerking. Deze moet sterk verdund toegediend worden. Daartoe zet men in een afgelegen hoekje van den tuin een vat gereed, dat met water gevuld wordt. Hierdoor roert men zooveel koemest, dat men een donker bruine, troebele vloeistof verkrijgt, door de bloemisten gewoonlijk „gier” genoemd. Van deze gier giet men nu een zekere hoeveelheid op den grond in de potten en kuipen of in de bakken op de veranda en het balkon. Herhaalt men dit gedurende den zomer eenige malen, dan zullen de planten voldoende voedsel vinden, om krachtig te kunnen groeien en rijk te bloeien.

Ook aan deze wijze van voedselvoorziening zijn evenwel groote bezwaren verbonden. Menigeen toch zal het een minder aangename bezigheid vinden en haar ook wegens den minder aangename geur, welke de gier verspreidt, niet wenschen toe te passen en wel allermindst bij planten, welke in de kamer staan. Ook ontstaat er langzamerhand door de vaste stoffen, welke de gier

bevat, een korst op den potgrond. Deze dient verwijderd te worden uit een oogpunt van netheid. Dan is het niet gemakkelijk, na te gaan, of men op deze manier te veel of te weinig voedsel aan de planten geeft, daar men niet zeker is van het gehalte aan plantenvoedsel van den koemest, terwijl men bovengehalte aan plantenvoedsel van den koemest, terwijlen men bovendien niet precies kan nagaan, hoe sterk de verdunning met water is. Daarbij komt nog, dat deze gier gewoonlijk wel genoeg water is. Daarbij komt nog, dat deze gier gewoonlijk wel genoeg water is. Daarbij komt nog, dat deze gier gewoonlijk wel genoeg water is.

Nu kan aan het eerstgenoemde bezwaar wel te gemoet gekomen worden door in plaats van koemest Peru-guano, kippenmest of duivenmest aan te wenden en dezen, vóór men ze gebruikt, een paar dagen in water te laten staan, om op te lossen, maar de overige moeilijkheden zullen zeker velen doen besluiten, over te gaan tot een derde wijze van voedselvoorziening en wel, door middel van kunstmest.

Deze is volkomen reukloos, vormt geen korst op den potgrond, heeft een bekend gehalte aan plantenvoedsel, zoodat men ze steeds in de juiste hoeveelheid toedienen kan. Bovendien is ze overal gemakkelijk verkrijgbaar, althans in normale tijden, welke, naar we hopen, niet al te lang meer zullen uitblijven.

Om het toedienen te vergemakkelijken maken of kopen we een mengsel van de benodigde meststoffen, en lossen dit in water op. Men denke er echter wel aan, dat de oplossing niet te sterk mag zijn. Is dit het geval, dan werkt ze zeer schadelijk op de planten. Hare wortels „verbranden” er door, d.w.z. ze verbranden geen voedingsstoffen meer uit den bodem opnemen, doch moeten een deel van haar celinhoud aan den grond afstaan zoodra de oplossing der voedingszouten in den grond sterker is, dan die in de wortelharen. De osmotische werking, een der voornaamste krachten, waardoor het bodemvocht opgenomen wordt, werkt dan in de verkeerde richting. Dit kan zelfs den dood der planten ten gevolge hebben.

Vooral potplanten staan bloot aan dit gevaar, daar de voedingszouten zich hier niet verspreiden kunnen en dus niet verdund worden, zooals in den vollen grond. Nog grooter wordt dit gevaar, wanneer men vloeibaren mest geeft, als de potkluit droog is.

Men moet daarom zorgen, dat de oplossing niet sterker is dan 1 gram voedingszout op 1 L. gietwater en dat men de kluiten te voren behoorlijk nat giet.

Waarschijnlijk zal menigeen tegen de moeite opzien, om telkens weer zoo'n kleine hoeveelheid af te wegen of te meten.

Op de volgende wijze is deze

moeilijkheid echter tot een minimum te beperken.

We doen een hectogram bloemenmest in een literflesch en vullen haar vervolgens geheel met water. Nu schudt men de flesch zoo lang, tot de mest voor het grootste deel opgelost is en verschijnt blijkbaar niet meer helpt. De oplossing bevat nu ongeveer 1 gram zout op 10 gram water. Hiermee vullen we nu een maatglas of een medicijnfleschje, dat blijkens het getal op den bodem een inhoud heeft van 10 c.M.³ en dat dus 10 gram af en gieten kan. We meten nu 10 gram van de mestoplossing met water aangevuld wordt. In het kleine fleschje was juist 1 gram voedingszout, dus ook in de groote. Zoodoende kunnen we telkens 1 L. gietwater van de vereischte sterkte klaarmaken, zonder dat we verder iets met het lastige afwegen eener kleine hoeveelheid te maken hebben.

Indien men wenschte te gieten met een oplossing van $\frac{1}{2}$ of $\frac{3}{4}$ gram per Liter, dan heeft men in de eerste flesch slechts $\frac{1}{2}$ of $\frac{3}{4}$ H.G. bloemenmest op te lossen en gaat men verder op dezelfde wijze te werk.

Gedurende den zomer gieter men de planten elke week één keer met deze oplossing; groote krijgen een flinken scheut, kleine moeten de planten wat minder hebben, als de groei niet zoo sterk is, terwijl men 's winters, als de groei zoo goed als stil staat, niets geeft.

Foto C. Steenbergh.

HET OOST-INDISCHE HUIS TE DELFT, VAN DE BINNENPLAATS AF GEZIEN.

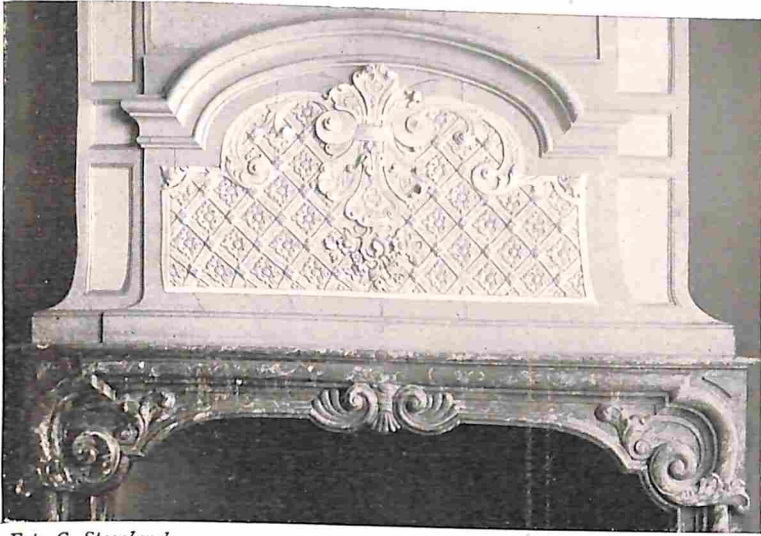

Foto C. Steenbergh.

HET OOST-INDISCH HUIS TE DELFT.

DETAIL VAN DEN SCHOORSTEEN IN EEN KAMERTJE
 ACHTER DE KAMERS DER BEWINDHEBBERS.

In de meeste bloemen- en zaadwinkels kan men zich bloemenmest aanschaffen. Daaronder zijn goede en slechte mengsels. Niet zelden wordt waardeloos goed voor grof geld aan den man gebracht. Men schaffe zich daarom het benodigde bij een vertrouwd handelaar aan, of wel, men stelle het mengsel zelf samen. Daartoe neemt men 8 gewichtsdeelen zwavelzuren ammoniak, 5 deelen Chilisalpeter, 3 deelen kalisalpeter, 3 deelen dubbel-superfosfaat en 1 deel patent-kali. Voor het klaarmaken van 1 K.G. bloemenmest heeft men dus aan te schaffen: 400-250-150-150 en 50 gram der genoemde meststoffen. Het mengsel bevat dan 14% stikstof, 8% kali en 6% phosphorzuur.

Een ander goed mengsel kan men samenstellen uit 3 gewichtsdeelen Chilisalpeter, 2 d.l. zwavelzuur ammoniak, 2 d.l. dubbel-superfosfaat en 1 d.l. chloorkali (ruim 10% stikstof, 10% phosphorzuur en ruim 6% kali).

Voor bladgewassen kan men nog een weinig Chilisalpeter hieraan toevoegen, en een beetje superfosfaat voor planten, welke ons veel bloemen moeten geven.

Deze verschillende zouten roert men ter dege door elkaar, zoodat men een mengsel van gelijke samenstelling verkrijgt. In een goed sluitende flesch of bus blijft het onbepaalden tijd goed.

Om het verzuren van den grond tegen te gaan en om de planten van de noodige kalk te voorzien, strooit men eenige keeren per jaar een paar theelepeltjes gebluschte kalk over den potgrond. Deze zakt met het gietwater wel naar beneden.

Met een paar woorden willen we nu nog aangeven, wanneer men niet met mestwater gieten moet. Niet, als de potkluit droog is, eerst moet deze goed doorweekt zijn met gewoon water. Ook geve men geen mestwater, als de zon op de potten schijnt. Pas verpotte planten en stekplanten moet men ook niets geven; ze hebben trouwens ook nog niets nodig, daar ze nog voedsel genoeg in den grond zelf vinden. Planten, welke wortels ziek zijn, moet men ook niets geven; daar ze weinig uit den grond opnemen, zou het bodemvocht al gauw te geconcentreerd zijn. Hetzelfde geldt voor planten in den winter. Langzaam groeiende planten, Cacteeën bij voorbeeld moeten maar zeer spaarzaam gemest worden.

A. M. VAN DRIEL.

Reizen voor ruim een halve eeuw.

UIT MIJN JEUGD.

WANNEER ik, nu oud zijnde, al de zich zoo snel voortbewegende voortbrengselen zie van 't mensche-lijk vernuft, denk ik nog dikwijls terug aan mijne jeugd, en hoe men toen reisde. Mijne herinneringen gaan terug tot omstreeks 1860. Mijn vader was koopvaardijkapitein op de Groote Vaart, zooals men dat destijds noemde, en deed jaarlijks ééne reis naar Java, en terug. Moeder woonde met ons (ik had een broertje en zusje) te Winschoten in de Prov. Groningen. Kwam er nu bericht dat het schip van mijn vader het Engelsche Kanaal door en vóór de Hollandsche kust was, en de loods aan boord had, (door de loodsboot welke den loods op vaders schip afzette werd dan 't bericht te den Helder aan 't telegraafbureau voor de Reeders en de familie der opvarenden afgegeven) vertrok moeder met een of twee van ons, kinderen naar den Helder. Wij gingen dan 's middags te 3 uur met eene trekschuit, bijgenaamd barge (op Groningsch dialect: berzie), tot Groningen. Deze barge — zeker afgeleid van bark of schuit — was wit geverfd, met 'n blauwe bies, en had eene 1ste en eene 2de klasse kajuit. Verder was zij gelijk aan eene gewone trekschuit, welke groen was geverfd, en snikke werd genoemd (Gron.). Hiermee werden, hoewel ook wel passagiers, toch meer de vrachtgoederen vervoerd. Bij enkele aanlegplaatsen als bv. Hoogezand en Sappemeer kwam er dan eene vrouw in de Groningsche volksdracht met op 'n groot blad, ingeschonken koppen koffie, en stukken Groningsche koek en zakjes met duimpjes (moppen) 't geen men alles

à 10 centen kon verkrijgen, en waarvan gretig gebruik werd gemaakt. Men kwam dan des avonds te ongeveer 8 uur te Groningen aan. Er werd onderweg natuurlijk eenige keeren van paarden verwisseld, en 't jagertje moest zich ook eens af en toe wat verfrischen. Wij logeerden dan altijd in 't hotel Frigge, aan de Groote Markt, welk hotel *nog* bestaat. Ik herinner mij dat de juffrouw, de eigenares, altijd 'n heele poos bij moeder kwam praten, vóórdat we, na nog 'n avondmaaltijd gebruikt te hebben, naar bed gingen. Van slapen kwam niet veel, wij waren natuurlijk veel te opgewonden in 't vooruitzicht onzen besten vader weer spoedig te zullen zien, en dan al de heerlijkheden der reis naar den Helder. Ook lag ik steeds te luisteren naar het schoone geluid van 't klokkenspel der Martinitoren. Tegen 4 uur in den ochtend werden we reeds weer gewekt, en gingen dan na een ouderwetsch-overvloedig ontbijt en 'n zeer hartelijk afscheid van mejuffrouw Frigge en hare familie, per *diligence* verder. Zulk een reiswagen was *geel* geverfd, met ruimte voor 8 personen, in het grootste gedeelte. En er was vóór een afgeschoten gedeelte (coupé) welke moeder reeds te voren had besproken, en die wij dus geheel ter onzer beschikking hadden. Daarin lag, tegen koude voeten, een flinke laag versch stroo of hooi. Moeder liet daarop dan verscheiden kruiken met kokend water gevuld, plaatsen, want 't was meestal in den winter, of zeer vroeg in 't voorjaar, als vader binnenkwam. Er waren 4 paarden voor de diligence. Op den bok klom de koetsier, en tot onze verrukking de postillon, die voor de bezorging der brieven moest zorgen. Hij blies op zijn hoorn, bij elken tol, brug of herberg heel aardige deuntjes, wat ons eene groote verheuging en afleiding was. Er werden dan hier en daar pakjes of brieven afgegeven of aangenomen, en passagiers uit- of ingelaten. Boven op den wagen waren de kisten en koffers. Zij werden met een leeren riem vastgesjord, en dan met een zwart zeil overdekt, zoodat zoo'n wagen er zeer zonderling uitzag, zoo iets lugubers: zwart op geel. We reden dan den geheelen dag en den daarop volgenden nacht door, over Assen, Beilen, Hoogeveen, Meppel, tot Zwartsluis, waar wij per stoomboot, bij open water, naar Amsterdam gingen. Bij strengen vorst en gesloten water, maakten wij de reis geheel per diligence over Groningen, Assen, Meppel, Zwolle, Utrecht, Amsterdam.

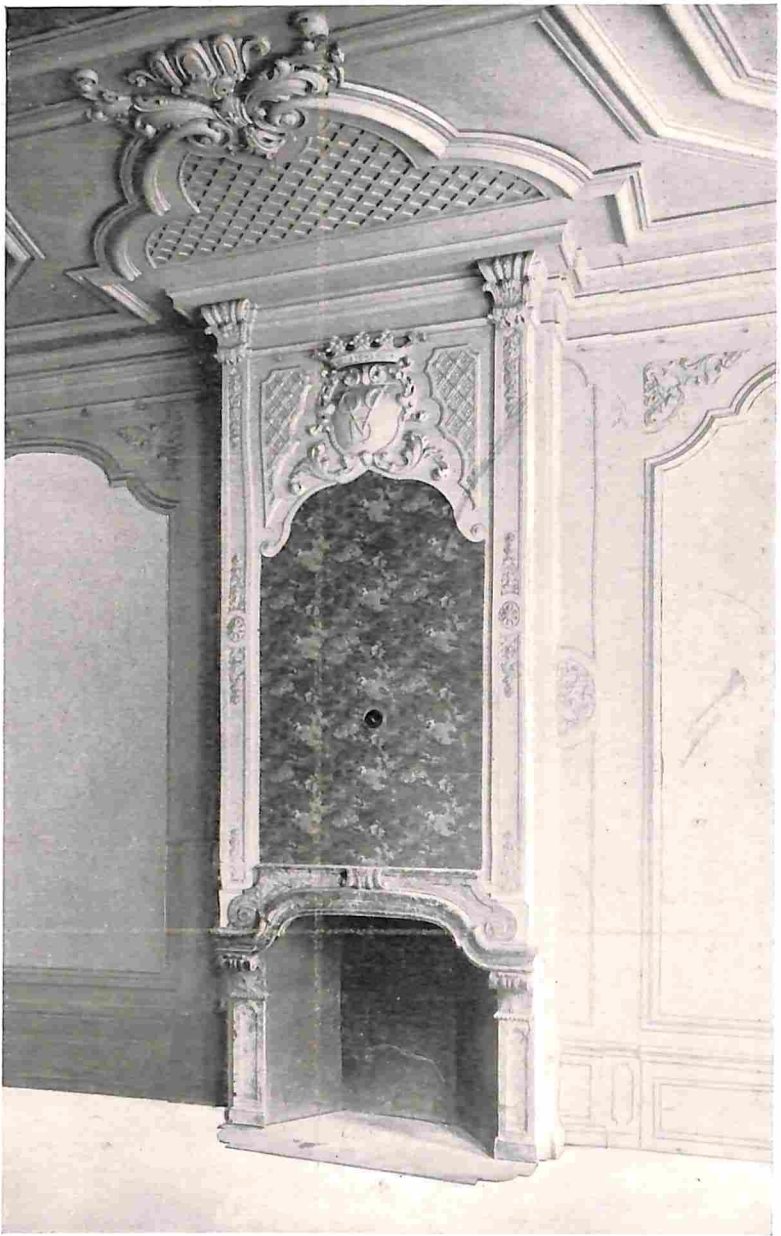

Foto C. Steenbergh.

WAND VAN 'DE KAMER DER BEWINDHEBBERS IN
 HET OOST-INDISCH HUIS TE DELFT, THANS
 KLEERMAKERSWERKPLAATS.

HET ~~KOSTELIJK~~ VELOURS DAT DE WANDEN DEKTE, IS NAAR
 HET RIJKSMUSEUM GEVOERD.

Koekbaar

Ook gingen wij enkele malen tot Zwolle per diligence, en dan per stoomboot naar Amsterdam. Op die plaatsen werd natuurlijk stil gehouden, om van paarden te wisselen, en er was ruim tijd genoeg om de maaltijden, of ververschingen te gebruiken. In de herbergen waar men vertoefde stond dan een groote tafel gedekt en beladen met brood, eieren, ham, kaas, koek enz. of 't middagmaal, 't welk zeer voldoende en overvloedig was. Bevreest waren wij, en ik ten minste, in 't geheel niet, als er somtijds voor mij door moeder aan het raam moest worden geklopt. Dit gebeurde ook wel eens in 'n pikdonkeren nacht, met geen ander licht, dan dat der lantaarns der diligence. Dan werd stilgehouden; de passagiers in den wagen, voor zooverre ze wakker waren, staken de hoofden uit de ruiten der portieren. Dan klom de Postillon van zijn verheven zetel. Hij was gekleed in een jas-mantel, met wel 7 verdiepingen, en een bonten kraag. Aan de voeten had hij groote met vacht gevoerde klompen, dus wel eene verschijning om kinderen angstig te doen worden. Hij tilde mij dan uit den wagen zeggende: Kom maar mien lutje (kleintje) 'k zel die wel helpen, en zette mij dan aan den kant van den weg, of in het gras, hetwelk dan gewoonlijk hoog noodig was. Maar bang was ik niet. Ook herinner ik mij dat er eens een R. K. geestelijke bij ons in de coupé was gekomen. Er was in den wagen geen plaats meer, en moeder had toegestemd, toen hij vroeg om bij ons in de coupé te mogen komen. Hij zat na de burgerlijke plichtpleging tegen moeder, en 'n vriendelijkheid tegen ons, in zijn brevier te lezen en was daarbij ingedommeld. Ik zat ook toen wat in de verlegenheid, en gaf daarvan kennis aan moeder. Het vroom dat 't kraakte, met 'n ijzige sneeuwjacht, zoodat moeder er tegen opzag, mij „buiten” te geven. Maar het moest beslist, zooals ik moe verzekerde, maar 'n „kleintje” zijn; dan mocht ik dat, heel voorzichtig en netjes, bij moeder in 't „hoekje” in 't stroo doen. Als „Pastoor” 't maar niet merkte! Nu, of ik gauw klaar was, en pastoor had niets gemerkt, of hield zich zoo!

Meestal kwamen wij dan in den volgenden avond te Amsterdam aan, bij de „Nieuwe Stads Herberg” welke aan den IJkant gelegen was. Wij bleven daar dan middagmalen en logeeren, en vertrokken den volgenden morgen al weer bijtijds, na ontbeten te hebben, naar den Helder. Als het „open water” was per stoomboot, anders weer per diligence, of rijtuig. Meestal was vader dan reeds met zijn schip het N. Holl. Kanaal een eind opgesleept. Er was dan reeds eenige lading in lichters overgelost, daar het schip te veel diepgang had, om geheel geladen door het Kanaal te kunnen. Dit opslepen gebeurde heel vroeger, doch ik herinner mij 't heel goed, met paarden, waarvoor een 50 à 80 stuks benoodigd waren. Aan weerszijden de helft. Als er eene sluis moest worden doorgevaren, werden de paarden afgespannen als het schip in de sluis was, en de achterdeuren gesloten werden. En weer aangespannen als de voordeuren geopend werden, en het schip dus verder kon. In lateren

Foto C. Steenbergh.

OUDE PAKHUIZEN ACHTER HET OOST-INDISCH
HUIS TE DELFT.

tijd werd het schip door een sleepboot der Firma Gebr. Goedkoop te Amsterdam, naar Amsterdam gesleept. Ook herinner ik mij nog, dat het eens een zeer strengen winter was, (omstreeks 1860) en dat het zulk dik ijs was in het kanaal, dat er eene geul moest worden gezaagd waardoor het schip werd gesleept. Hiervoor waren natuurlijk vele mannen noodig die telkens vierkante blokken ijs zaagden, welke blokken dan aan weerszijden onder het ijs werden geduwd. Zulk een vervoer was zeer kostbaar, en werd meestal door eenige reederijen gezamenlijk gedaan. Maar 't was toch minder kostbaar dan de kosten bedroegen van het volgeladen schip, en 't onderhoud der equipage, en zoo ze aan boord wilden blijven, de passagiers, want die hadden recht om te Amsterdam te embarqueeren. 't Gebeurde dan wel dat wij per stoomboot, diligence of particulier rijtuig, het schip van vader in 't N. Holl. Kanaal ontmoetten, 't welk dan een prettigen overtocht op 't schip voor ons was. Maar 't gebeurde ook wel, dat door aanhoudende Oostenwind, het schip niet binnen „'t gat van Texel” kon worden geloodst en dat moeder met ons eenige dagen te „Nieuwediep” (den Helder) moest logeeren. Maar 't eind was altijd een gelukkig weerzien, en dan kwam voor ons nog het prettige reisje op vaders schip door 't N. Holl. Kanaal naar Amsterdam. — A. B. M.—B.

IRMENSUL.

VOLGENS het genoeg bekende verhaal zou Karel de Groote in 772 te Eresburg in Westfalen een oude beeldzuil hebben omgehouden, welke een krijgsman in volle wapenrusting voorstelde. De vernieling er van beteekende de vernietiging van de staatkundige zelfstandigheid van het overwonnen volk, in casu de Saksers. Zooals bekend is, ondernam Karel, ingevolge het besluit eener Kerkvergadering te Worms in 772 den grooten bekeeringsoorlog, welke eindigde met de inlijving der Saksers bij de Franken.

Een Irmensul is een zuil of boomstam, die opgericht werd ergens in een heiligen Hain, waar offers gebracht werden aan Irmin, den mythischen „Ahnherr” der Herminonen, een der oudste en grootste West Germaansche stammen. In de oude godenleer zou Irmin of Er — vanwaar de naam der oude vesting Eresburg — een andere naam zijn voor Wodan, den krijgsgod, naar wien bij de Beieren de Dinsdag nog Ertag zou heeten.

Rodolf van Fulda zegt ergens: „Zij eerden een houten stam van niet geringe grootte, onder den blooten hemel opgericht, dien zij in hun volkstaal Irmensul noemden, welk woord beteekent „Ziel van het heeal, die als het ware alles ondersteunt.” En bij deze beschrijving denken wij onwillekeurig aan den wereldsch Yggdrasil der Noorsche mythologie.

Clavel beschouwt, in zijn „Geschiedenis der Godsdiensten” het vermaarde afgodsbeeld der Saksers als een soort ex voto, aan de zon gewijd, en grondt dit vermoeden op de omstandigheid, dat op een der zijden van den steen de gedaante eener stralende zon was gegriffeld, terwijl hij den naam afleidt van drie Keltische woorden, welke „lange steen zon” zouden beduiden.

In de Domkerk te Hildesheim staat nog altijd een Irmensul dienst doende als kandelaber, naar men wil, afkomstig uit den tijd van Bisschop Bernward, die in 1015 ook de bronzen vleugelgeuren, onder het orgel, liet gieten. Deze zuil, roodbruin van kleur, met lichte strepen, is, volgens sommigen uit een versteenende houtsoort, volgens anderen van albast vervaardigd. Zij is acht voet hoog en draagt een zilveren Mariabeeld met het kind Jezus, hetwelk er natuurlijk, gelijk wij straks zullen zien, in later tijd op geplaatst is. Bij het ontgraven van fundamenteën, in genoemde stad, werd zij opgedolven. Men heeft er een gedenkteeken in willen zien, ter herinnering aan de zegepraal van Herman of Arminius, den aanvoerder der Cherusken, toen deze, in het jaar 9, met zijn Germanen, de onderdrukking der Romeinen moede, de legioenen van Varus in het Teutoburger woud versloeg. Later zou het, bij de nadering van Karel den Groote, in den grond verborgen zijn.

Echter werden eerst in de vorige eeuw op den Grotenburg, 800 voet boven de stad Detmold, de grondslagen gelegd voor een reusachtig „Denkmal” ter eere van den bevrijder der Duitschers uit den aanvang onzer jaartelling.

De Irmensul van Hildesheim zal niet anders zijn dan het beeld van den ouden krijgsgod Irman of hoe hij anders geheeten mag hebben.

Ook dit „opgericht teeken” laat zich vergelijken met de Perrons — letterlijk „stoep” en aldus genoemd naar het stoepsgevijs gebouwde voetstuk, zooals ook voorkomt bij de „Naald” te Soestdijk, het gedenkteeken te Rijswijk, de pyramide van Austerlitz enz. — die men in verschillende plaatsen van België vindt en van welke die op de Grand Marché te Luik, in 1696 gesticht, de meest vermaarde is. Loyens laat ons in zijn „Recueil héraldique” zien hoe deze Perron reeds voorkomt op een zegel der stad van het jaar 1348.

Met de Irmensuls zoowel als met de Perrons zijn te vergelijken de „Zuilen van Roland”, welke men in verschillende steden van Saksen vindt en die soms „Tiodute” heeten, d.w.z. zuilen van Tio of Zio (oud hoogd.) of Tius (goth.), welke de Germaansche godheid was, die vereenzelvigd wordt met Mars en aan den dag, naar dezen genoemd (Dies Martis, Mardi) zijn naam gaf, welke

nog voortleeft in ons D i n s d a g en het Engelsche T h u e s d a y. De verwantschap tusschen Irmensuls, Perrons en Zuilen van Roland — ook Amsterdam had tot 1774 zijn Roeland zuil, een steenen beeld, staande aan de stoep van een huis over de Nieuwe Zijds Kolk — wordt, volgens D'Alviella, in diens „Wereldreis der Symbolen” te waarschijnlijk, waar aan die Zuilen van Roland eerst tegen het einde der middeleeuwen de naam van den te Roncevaux gevallen ridder gehecht werd, nadat diens roem door de Chansons de geste door Europa verbreid was.

De Rolandzuilen te Bremen, Halle en andere plaatsen hadden dan ook oorspronkelijk niets te maken met den paladijn van Karel den Grooten, maar zullen, gelijk De Beer en Laurillard in hun „Woordenschat” zeggen, dank zij de klankgelijkheid, eerst later met dezen in verband gebracht zijn, vermits Roland hier als Hrôtland (hrôt of hrout = roem) te duiden zij.

Intusschen, het laatste woord is over de Irmensul nog niet gesproken. Otto Henne Am Rhyu vraagt b.v. in zijn „Geschiedenis van den Vooruitgang der Menschheid” of er ook verband kan bestaan tusschen de Irmensul en de oude „Hermen” — oorspronkelijk houten palen of steenhoopen, uit welke zich geleidelijk voorstellingen van Hermes ontwikkelden — bij de beantwoording van welke vraag men zich echter heeft te hoeden, zich door gelijkheid van klank op een dwaalspoor te laten brengen.

Vooralsnog is niet met zekerheid uit te maken of de Irmensul een voorstelling moest geven van Thor, Odhin of Irmin, of misschien een phallische beteekenis had, maar wel mag als vaststaand aangenomen worden, dat zij een godsdienstig karakter droeg en eenmaal een groote rol speelde in het leven der onbeschaafde volken.

Opmerkenswaardig is, hoe ook hier het Christendom zijn accommodatie-stelsel in toepassing bracht, waar het deze Heidensche gedenkteekenen kerstende, getuige het kruis op den top van den Luikschen Perron en het Mariabeeld op de Hildesheimer Irmensul, welke laatste, gelijk wij boven zagen, herschepen werd in een kandelaber, gewijd tot den Christelijken eeredienst.

F. W. DRIJVER.

RHODODENDRON GIBSONII.

„M AAR dat is geen *Rhododendron*” hoor ik deze of gene reeds zeggen, „die behoort een dichtgesloten bijna bolrond scherm van bloemen te hebben en dat heeft deze plant in het geheel niet.” Die zoo denken, hebben echter ongelijk, het is wel degelijk een *Rhododendron* en zelfs wel een zeer mooie, juist omdat zij niet zulke stijve bloeiwijzen heeft als het meerendeel harer zusters.

Jammer is het dan ook zeker, dat men de groep, waartoe zij behoort, betrekkelijk zoo weinig aantreft, wat wel daaraan te wijten zal zijn, dat zij hier te lande buiten niet gekweekt kan worden. Het is een echte z.g.n. koudekasplant en die zijn nu eenmaal niet zoo heel erg meer in trek. Dit neemt niet weg, dat wij de aandacht wel eens op haar mogen vestigen, daar het een soort is, juist geschikt om op een buitenplaats in een z.g.n. orangerie te worden gekweekt. Daar kan de eigenaar er veel plezier van hebben en de baas er alle eer mede inleggen.

Het hier afgebeelde vaasje met bloemen werd den 14en Mei op de Plantenkeuring, door de Ned. Maatschappij voor Tuinb. en Plantk. in Artis gehouden, ter beoordeling aangeboden. Zij trokken daar de algemeene aandacht en er werd een Botanisch Getuigschrift aan toegekend.

De heer van Laren deed goed werk deze mooie bloemheester weer eens meer op den voorgrond te brengen.

De *Rhododendron Gibsonii* behoort niet tot de oude planten; zij werd in 1837 door J. Gibson op de Khosea heuvels, aan de Oostelijke helling van het Himalaya gebergte, op 4000 voet hoogte, gevonden en door hem naar den Hertog van Devonshire gezonden. In diens tuin te Chatsworth bloeide zij voor de eerste keer en werd toen door J. Paxton in het achtste deel van zijn mooi „Magazine of Botany” voor het eerst beschreven en afgebeeld; hij noemde haar naar den vinder.

Vreemd en verwarring wekkend is het daarom, dat J. G. Millais in zijn kortelings verschenen standaardwerk „*Rhododendrons and the various hybrids*” mededeelt, dat zij eerst in 1845 werd ingevoerd, terwijl het boek van Paxton hem toch wel niet onbekend geweest zal zijn. Daarbij komt nog, dat Millais haar als een synoniem beschouwt van *Rhododendron formosum*, waarmee velen het zeker niet eens zullen zijn.

Zooals wij reeds zeiden, is deze *Rhododendron* een zeer mooie bloemheester. Zij vormt een slanke, eenigszins losse struik, waarvan de takken donkerbruin en de jonge scheuten licht bruin zijn, wat hem reeds een aardig voorkomen geeft. De bladeren zijn vrij lang, langwerpige-omgekeerd eirond van vorm, aan den bovenkant glanzend groen, aan de onderzijde blauwachtig groen van kleur. Haar schoonheid dankt deze heester echter aan de bloemen, die ten getale van niet meer dan twee tot vier aan de toppen der jonge twijgen verschijnen. Deze bloemen zijn groot, trechtervormig, met een doorsnede van 5—7½ cM. De bloemkroon is mooi wit, met zacht rose overtogen, welke kleur aan de randen iets donkerder is. Het bovenste bloemblad heeft een gele vlek met geel-groene stippels.

Een zeer voornamelijk eigenschap is, dat de bloemen zeer wel-

Foto C. Steenbergh.

RHODODENDRON GIBSONII.

riekend zijn. Haar mooie, zachte kleur harmonieert prachtig met het vrij donkere groen der bladeren.

In vollen bloei staande, levert zij een prachtig gezicht op, in sierlijkheid wint zij het van vele soorten van het geslacht, die met groote bolronde bouquetten bloeien.

De kultuur van deze *Rhododendron* is tamelijk eenvoudig. Als koudekasplant moet men ze in pot kweeken in een voedzamen, doch kalkvrijen veengrond. Des zomers zet men ze op een half beschaduwde vochtige plaats buiten, des winters in een vorstvrije en niet al te koude en donkere kas. Gedurende haar groeitijd en de ontwikkeling der bloemen verlangt zij veel water, dat ook vrij van kalk moet zijn. Zoo behandeld, zal zij zich krachtig ontwikkelen en ieder jaar geregeld bloeien.

Het voortkweeken kan gemakkelijk geschieden door de jonge, halfrijpe scheuten te stekken, ook laat zij zich gemakkelijk op de gewone soorten veredelen.

De *Rhododendron Gibsonii* is echter een soort, die in ons land tamelijk zeldzaam voorkomt en vooral nu, nu alle plantenhandel gestremd is, niet zoo gemakkelijk te verkrijgen zal zijn. Die haar eenmaal bezit, zal echter veel plezier van haar hebben.

E. TH. W.

De zittingzaal van den raad der vijfhonderd

(14 Pluviôse, 1798).

Hetgeen hier volgen gaat ontleen ik aan de *Dagboeken* van Wilhelm von Humboldt, korten tijd geleden voor 't eerst gedrukt. Het woord is aan Von Humboldt:

„Ik woonde de zitting bij op een biljet, dat ik van een gedeputeerde op de *tribune des Départements* ontving. Ze werd gehouden in de nieuwe zaal. Deze zaal is in een halfgrond gebouwd. Alle muren en de vloer zijn met marmer of met marmergips ingelegd. De zetels, die met leder bekleed zijn, verheffen zich *en amphithéâtre*. De zoldering is beschilderd met paneelen, waarin figuren met bijschriften, en tusschen de paneelen bloemenguirlandes. Het licht valt van boven in. Rondom in de zaal, zoover de ronding zich uitstrekt, zijn de *tribunes* als *loges*, met zeer fraaie zuilen gedecoreerd. Er zijn er drie: ééne in 't midden voor de journalisten, ééne rechts voor de *Départements* (in welke men in den regel zonder biljet niet binnenkomt), en eene ter linker zijde voor Jan en alleman. De ronding er tegenover in eene nis is het bureau. De nis is aan de achter-binnenzijde met groen, eenvoudig geborduurd laken, dat in echt schilderachtig vallende plooiën aan bronzen knoppen opgehangen is, bekleed. In het bureau staat het hoogste de tafel voor den president. Er staat een stoel voor, een gewone *sella curulis*. Ter zijde van de tafel, maar lager, zijn de zetels der secretarissen; en voor het bureau, maar daarvan gescheiden, is het redenaarsgestoelte. Dit en het bureau zijn geheel met marmer bekleed. De tafels zijn van mahoniehout met brons. Het gestoelte van den redenaar is versierd met een eenvoudig basrelief. En verder eenige rieten stoelen voor de *huissiers*, die gele broek en jas dragen met een zwarten mantel er overheen, en een hoed met veeren op het hoofd. Daartegenover eenige bekleede stoelen voor de *messagers*, die witte mantels dragen. De gedeputeerden hebben sedert den laatsten (den 2den) pluviôse sjerpen om. Jammer is het, dat men in deze zaal zooveel slechter dan in de vorige hoort. Daarover is maar eene stem. Aan den kant der *tribune* hoorde ik gewoonweg niets. In 't midden hoorde ik alleen de beste stemmen, en ook die nog niet altijd. Men schrijft dit toe aan de gladde marmeren muren en wil ze nu met tapijten bekleeden.

S.

EZELS.

Zie, Uw Koning komt tot U, zachtmoedig en gezeten op een ezelin....
Mattheus XXI : 5.

EEN bijna vergeten dier! Het woord te meer bekend waar het vaak gebruikt wordt als uitdrukking voor het summum van domheid. Een ieder heeft „ezels” onder zijn kennissen en ook al „stoot men zich zelf wel eens twee keer aan denzelfden steen”, tóch vindt men zichzelf geen ezel, ja, juist dat twee keeren stooten geldt algemeen als voorname verschilpunt met het dier.

Eigenaardig, dat men den ezel dom noemt!

Het dier is dat toch werkelijk niet tenzij men het dom vindt om hard te werken voor weinig loon, in welk geval de vergelijking goed opgaat. Overigens is zijn verstand in vergelijking met andere dieren, en zelfs met het nauwverwante paard, hoog ontwikkeld.

Een lastdier dat met karig voedsel en geringe verzorging enorm veel arbeid kan verrichten en daarbij zeer oud kan worden! Het lastdier bij uitnemendheid voor den kleinen man die geen groote sommen kan vastzetten in paarden en geen voldoende voeder en stal kan geven.

In verhouding tot zijn gewicht levert hij veel meer werk dan het paard.

Men vindt ze hier te lande nog maar zeer weinig. In 1899 waren er nog maar ruim vijftienhonderd waarvan in de provincies Holland en Friesland nog slechts dertig. Nadien is hun aantal nog kleiner geworden. De oorzaak van dezen achteruitgang is niet gemakkelijk aan te geven.

Het gebrek dat ze vaak vertoonen n.l. hun luiheid en koppigheid, behoeft de reden niet te zijn, daar zij deze fout voldoende afleggen als men ze behoorlijk d. w. z. „mensch- en ezelwaardig” behandelt, en bij een goede verzorging zal men dan verstandig staan over den arbeid dien zij verrichten kunnen.

Toch schijnen zij in ons vochtig en ruw klimaat steeds minder werk te leveren dan in droge, warme landen rondom de Middellandsche Zee.

In Egypte, Klein-Azië en Perzië werden zij reeds in grijze, voorhistorische tijden zeer hoog geschat door den handeldrijvende kleinen koopman, wiens beurs niet toereikend was om kameelen, paarden of muilieren aan te schaffen.

Men onderscheidde daar de groote witte ezels, van Bagdad, die als rijdier dienst deden en de grauwe-gekleurde ezels, van Buschir afkomstig. In Bagdad waar vooral de eerste hoge prijzen opbrachten, werden ze op de markt in groote getallen aangevoerd. De kleine, grauwen kwamen in handen van rondtrekkende kooplieden die er enorme lasten over groote afstanden mede vervoerden. De grauwe ezels waren ook hier te lande het meest bekend. Zij waren in alle tijden het lastdier van den eenvoudigen, kleinen man en daarom heet het ook zoo schoon in Mattheus XXI.... een „jukdragende ezelin”, daarmee te kennen gevende dat Jezus niet kwam op een witte ezel waarop aanzienlijken wel reden, maar zijn intocht hield in Jeruzalem op het lastdier van den eenvoudigen man.

In Spanje, Zuid-Frankrijk, Italië, Griekenland en Turkije vindt men er betrekkelijk veel, noordelijker wordt hun aantal kleiner. In Centraal-Azië, Ostiran, werd de ezel eveneens in overoude tijden gebruikt als lastdier, een enkele keer om te trekken.

Dr. Richard Braungart vermeldt in zijn groote werk „Die Urheimat der Landwirtschaft” dat het oude Avesta-volk in Ostiran en Turkestan den ezel zeer hoog schatte als huisdier. Dit volk waaraan Zarathustra, de groote profeet, van Ahuramasda, den oppersten god, zijn schoone leer verkondde, bewaarde in godsdienstige wetboeken zijn geschiedenis die reikt tot 3000 jaar voor Christus. Deze wetboeken, de „Avesta”, maakten er ook melding van dat het volk de in het wild voorkomende ezels, die in kudden op de steppen weidden, ving en temde. Een ezelin was het loon van den dokter als een vrouw het kraambed gezond verliet en het kind eveneens in welstand was.

Nog heden ten dage worden deze wilde ezels door Hadschi's gevangen en naar de markt gevoerd te Bagdad, Damascus enz.

De leer van Zarathustra vermeldt, dat „de geest der aarde zich verheugt als men het land bebouwt en koren laat voortbrengen”. Het Avesta-volk was dus in hoofdzaak een volk van landbouwers dat gedeeltelijk ruilhandel dreef met omringende nomaden. Voor dezen handel bewezen de ezels groote diensten.

Darwin houdt den Equus taenopijs van Abessinië voor de

stamvorm der tegenwoordige tamme ezels, hier echter zou blijken dat Equus Onager van de hooglanden van Klein-Azië de stamvader zou zijn. Immers genoemd volk schijnt vandaar uitgetrokken te zijn en de wilde ezels gevangen te hebben. De oude Egyptenaren kenden den Abessinischen ezel en hielden daarvan groote kudden, waarschijnlijk voor slachtvee.

De Arabieren en Joden hielden den ezel waarschijnlijk reeds in getemden staat nog vóór zij het paard bezaten (Lippert „Kulturgeschichte”).

Reeds in overoude tijden heeft men getracht de voordeelen die de ezel biedt, door kruising, te vereenigen met die welke het paard bezit.

In Genesis XXXVI : 24 vindt Ana, de kleinzoon van Seir den Horiet, muilieren in de woestijn. Ofschoon Mozes in Leviticus XIX : 19 beveelt: „Gij zult geen tweeërlei soort Uwer beesten te zamen te doen laten hebben”, werden toen toch reeds muilieren gekocht, zoodat andere volken dan Israël deze kruising reeds uitvoerden. Tusschen twee haakjes zij er hier op gewezen hoe Mozes ook hierin juist zag. „Van tweeërlei soort” is eene omschrijving die aan duidelijkheid te wenschen overlaat en het is de vraag of deze Profeet „reine teelt” voorstond of eenvoudig doelde op het nuttelooze en daarom verkeerde van een poging tot bastaardeering. In het geval van ezel en paard heeft men

overigens zeer nuttige gebruiksdieren verkregen. Dat het trouwens niets vreemds zou zijn indien Mozes met dit gezegde doelde op een goede doelmatige fokkerij blijkt uit tal van gegevens uit de grijze oudheid die ons bewaard zijn gebleven en die bewijzen dat rationeel fokken reeds vroeg bekend was.

Darwin haalt in zijn „Varieeren der Huisdieren en Cultuurplanten” voorbeelden aan uit Plato's „Republiek”, Alexander den Grooten, Homerus, en Plinius die ons duidelijk toonen hoe men reeds bij oude, beschaafde volken de beginselen van rationeele teeltkeus kende. Celsus kende graanselectie en omschrijft die op bijna moderne wijze. (Darwin's Meestermerken bewerkt door Dr. Hartogh Heys van Zouteveen.)

Maar om terug te komen op het zonderlinge verschijnsel dat ezel en paard na kruising vertoonen.

Een hoogst nuttig trek- en lastdier is het resultaat van de paring tusschen deze, toch zoo verschillende dieren. Duizende en duizende muilieren (vader ezel, moeder merrie) worden jaarlijks gefokt en over de geheele wereld verstrooid.

Enorme hoeveelheden arbeid die jaarlijks verricht worden in moeilijke omstandigheden, komen voor rekening van het muilier. In Europa ligt het brandpunt dezer fokkerij in Zuid-Frankrijk. Men houdt er ezelhengsten en paart deze met z.g. „mulassières”, Percherons van Porton, gedrongen gebouwde, stevige merriën.

Bij de geboorte die vaak zeer moeilijk gaat, en ook reeds op jeugdigen leeftijd, gaan vele muilieren verloren, zoodat de prijs tamelijk hoog is.

Ook moet het veulen bovendien vrij oud zijn, n.l. vijf jaren, voor het „geleerd” wordt en is het bij het leeren zeer koppig.

Er heerscht, zelfs in de vakliteratuur, naamsverwarring tusschen muilezel en muilier. Meest echter spreekt men van muilier als de moeder een paard was, hetgeen in

hoofdzaak regel is in de belangrijkste fokgebieden.

Het blijkt overigens dat bij nauwgezette teeltkeus de ezels op zichzelf ook belangrijk te verbeteren zijn. Dat dit weinig geschiedde komt doordat zij meestal slechts door arme lieden worden gehouden. Sinds men echter, vooral in Amerika, streeft naar beste muilieren ging men zich ook toeleggen op het verkrijgen van krachtige ezelhengsten. Het resultaat was boven verwachting. Men verkreeg b.v. in Kentucky ezelhengsten met een stokmaat van 1.55 M., dus even hoog als volwassen paarden. Voor dergelijke prachtige dieren besteden de Amerikanen enorme prijzen.

Het is dus zeer goed mogelijk dat het klimaat niet de hoofdoorzaak is van den achteruitgang in het aantal van onze schilderachtige grauwtjes, doch dat deze veeleer moet gezocht worden in algeheele veronachtzaaming van de teelt.

De laatste jaren wordt in Duitsche landbouwkringen weer veel propaganda gemaakt voor het muilier en werd het, naast goede ezelhengsten, in groote getale ingevoerd, hoofdzakelijk uit Amerika en Zuid-Frankrijk.

Het muilier kan een zeer hoogen leeftijd bereiken. Dieren welke gedurende dertig en meer jaren, dag in, dag uit zwaar werk verrichten zijn geen zeldzaamheid. Hun ongewone kracht, taaheid en doorzettingsvermogen hebben naast de geringe

Foto C. Steenberg.

EZELS.
GRAUWTJE GAAT ZIJN DAGTAAK
BEGINNEN.

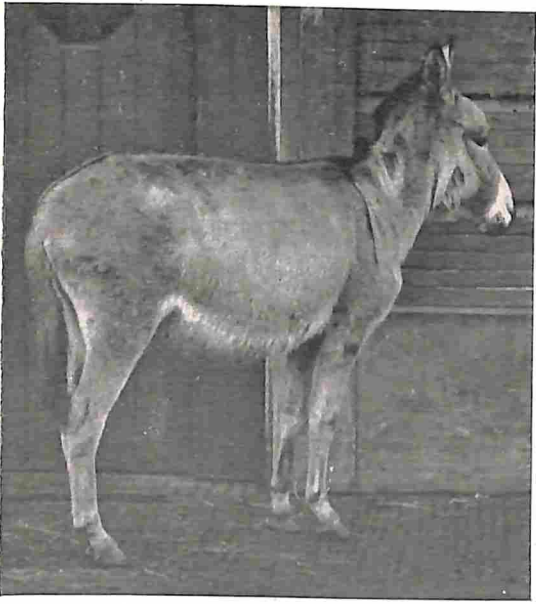

Foto C. Steenbergh.

WILDE EZEL.

regeld en goed te kunnen verzorgen en sterven er van deze ongelukkige dieren duizenden en duizenden. Het muil-
dier echter kent geen vermoeienissen zelfs op de
moeilijkste wegen en doorstaat groote ontberingen
en ellende.

Om al deze redenen is het waarschijnlijk dat
hun teelt toe zal nemen.

Omtrent hun beweerde onvruchtbaarheid
kan gezegd worden dat deze slechts gedeelte-
lijk is. Er zijn vele voorbeelden van vrucht-
bare bastaarden en ook van het muil-
dier zijn feiten bekend dat het zelfs in de 2e
generatie, bij kruising met een der stam-
vormen, nakomelingschap kon verwekken.
Zoo vermeldt Dr. Hartogh Heys van Zoute-
veen in zijne bewerking van Darwin een
geval van het Arabische muil-
dier Catharine, in den Jardin d'Acclimatation te Parijs,
dat na dekking door den hengst Caid een
veulen wierp, dat genaamd werd Kroumir
en later op zijn beurt gekruist werd met
een merrie die een goed volmaakt veulen ter
wereld bracht.

Door een kruising van Catharine met een
ezelhengst werden echter achtereenvolgens
twee, overigens buitengewoon schoone, hengst-
veulens voortgebracht die onvruchtbaar ble-
ken. Hetzelfde bleek nog van een ander veulen
van haar, terwijl een vijfde slechts een onvol-
maakt jong voortbracht dat spoedig stierf.

Wat betreft hun afstamming zoo moeten paard
en ezel vrij na verwant zijn. Het is hier de plaats
niet de litteratuur hierover te volgen, alleen is
nog vermeldenswaard dat door hun kruising dus
bij het muil-
dier een eigenaardige gestreepte teeke-
ning op de huid voorkomt die Darwin in verband
brengt met een dergelijke teekening bij den wilden
ezel, zoodat de tamme afstamming dus door
bastaardeering dit kenmerk overplant op zijn na-
komelingen. Vooral aan de pooten der muil-
dieren zijn deze strepen
dikwijls goed waarneembaar.

In oude volksverhalen speelt de ezel een groote rol en geen
wonder!

Hij was gedurende vele en vele eeuwen de trouwe en onver-
moeide metgezel van zwerfers en kleine kooplieden, die vanzelf
de meeste avonturen beleefden, welke dan het volk in zijn ver-
halen bewaarde.

Ofschoon een ontmoeting met het „grauwtje” lang niet meer
alledaagsch is, weet toch ieder mensch tal van bijzonderheden
van hem.

Enkele der meest eigenaardige zijn wel de volgende:

„Hij sterft nooit zijn natuurlijke dood. Als hij oud en somber
wordt wortgt hij zichzelf met ketting of touw in zijn stal”.

„Hij kan op vele mijlen afstand het water ruiken en is er zóó
bang voor dat hij zich dan altijd even bezint, blijft stilstaan
en rilt”.

Vandaar zeker dat ze in ons land zoo veel hielden van plot-
seling stil staan! Deze eigenschap zou overigens in verband ge-
bracht kunnen worden met het feit dat zijn vaderland zeer
droog is, en schijnt werkelijk niet geheel van waarheid ontbloot.

„Een ezel eet gaarne „distels”. Dat „gaarne” zal wel „zelfs”
moeten zijn, doelende op zijn lage eischen.

„Als de ezel klokken hoort luiden wil hij zich losrukken en
ter kerke gaan”. Wellicht is dit geloof afkomstig van het feit,
dat vele ezels in kudden gehouden worden, waarin een van hen
een bel draagt die zij blindelings gehoorzaam volgen.

„Een ezel ziet alles veel grooter dan het is”.

eischen welke zij
stellen aan voe-
der en verple-
ging, gemaakt
dat zij voor veel
doeleinden ge-
vraagd worden.
Voor lichtere
vrachten en op
den vlakken weg
is hij nog bo-
vendien 'n beste
looper, waarte-
gen veel paar-
den het zullen
opgeven. Voor
artillerie, tijdens
oorlogen in war-
mere landen
(Zuid-Afrika, Tri-
poli) kent men
geen betere trek-
en lastdieren; in
zulke tijden is
men nooit zeker
de paarden ge-

Het effect van deze eigenschappen op zijn waarnemingsver-
mogen en zijn karakter kan overigens niet groot zijn!

„Een ezel houdt veel van kleine kinderen”.

Waarschijnlijk omdat kleine kinderen hem niet zoo hard slaan
als groote menschen. Of wellicht omdat de ezelnemelk zoo bij
uitstek geschikt schijnt te zijn voor zuigelingen, doordat hij
veel gemakkelijker verteerd wordt dan koemelk. Nu echter is
de karnemelk in de mode en ziet men zelden ezelnnetjes langs
de huizen gaan.

Denken wij verder aan het ezelskinnebakken waarmee Simson
de Filistijnen sloeg, en worden wij jaloersch op een dergelijk
goedkoop oorlogswapen,.... aan het slimme ezeltje van den
zouthandelaar dat door het water liep en toen niets meer be-
hoefde te dragen, maar dat leelijk voor den gek werd gehouden,
toen zijn meester die in vele zaken deed, ook ezels-opvoedkunde,
naar het schijnt, hem belaadde met sponzen en het arme dier
na denzelfden truc bezweek onder den te zwaren last,.....
denken wij dan aan zoovele andere ezels die ons als wijze lee-
ringen worden voorgehouden, dan zien wij dat „werkelijke”
ezels nog zoo kwaad niet zijn en verre verheven boven vele andere
ezels, al hebben die dan ook veel „fatsoenlijker” ooren. Bs.

Wilde dieren, die ik gekend heb

25)

DOOR E. THOMPSON SETON.

WULLY, HET VERHAAL VAN EEN „GELEN HOND”.

LANGOOR IN WOEDE
ONTSTOKEN, MET ACH-
TEROVER LIGGENDE
OOREN.

DAG in dag uit, week in week uit, keek
Wully uit en wachtte op zijn baas, die
niet kwam. De veerlieden kregen respect
voor Wully's trouw. In het begin ver-
smaadde hij het voedsel en onderdak, dat zij hem
aanboden en niemand begreep hoe hij leefde,
maar eindelijk, geheel uitgehongerd, nam hij het
eten aan en leerde zijn weldoeners verdragen.
Hoewel hij verbitterd was tegen de wereld,
bleef zijn hart trouw aan zijn onwaardigen
baas.

Veertien maanden later leerde ik hem
kennen. Hij stond nog steeds pal op wacht
op zijn post. Hij zag er nu weer uit als voor-
heen: met zijn slimmen kop, die afstak
bij zijn witten kraag en zijn opstaande
ooren zou hij overal de aandacht hebben
getrokken. Hij schonk mij geen tweeden
blik toen hij gemerkt had dat mijn beenen
niet die waren, die hij zocht, en niette-
genstaande alle vriendelijkheid, die ik hem
bewees in de tien maanden, die hij nog op
zijn post bleef, raakte ik niet op meer ver-
trouwelijke voet met hem dan ieder andere
vreemde.

Twee heele jaren lang bleef dat trouwe
dier bij de veerpont wachten. Er was slechts
één ding, dat hem weerhield om weer terug
te gaan naar de heuvels — niet de afstand of de
kans van te verdwalen — maar de overtuiging,
dat Robin, die goddelijke Robin, wilde dat hij bij
de veerpont blijven zou, en dus deed hij het ook.

Hij stak echter zoo dikwijls als hij 't noodig
vond het water over. De overtocht voor een hond
was een stuiver, en er werd uitgerekend, dat Wully
de maatschappij honderden guldens schuldig was
voor hij zijn zoeken opgaf. Ieder paar beenen, dat
de loopplank over liep berook hij — in 't geheel
moeten het er wel 6000,000 geweest zijn! Alles echter tevergeefs.
Zijn onwankelbare trouw bleef steeds dezelfde, hoewel zijn humeur

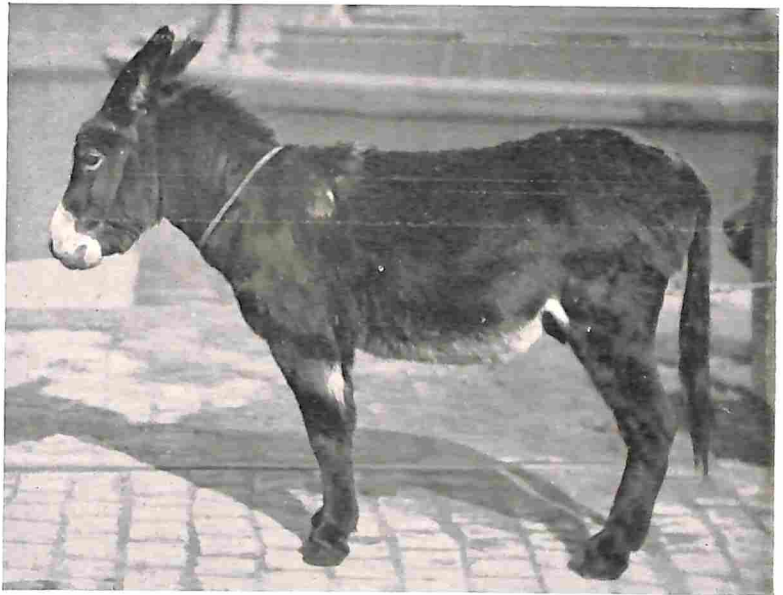

Foto C. Steenbergh.

GRAUWTJE POSEERT VOOR DEN FOTOGRAAF.

wel eens moeilijk werd door dien langen tijd van spanning.

Wij waren nooit te weten gekomen wat er van Robin geworden was, maar eens op een dag stapte een stoere veedrijver op de veerboot toe en toen Wully werktuigelijk dezen nieuwen persoon be-rooken had, schrok hij plotseling op, zijn haren gingen recht overeind staan, hij beefde over al zijn leden, een dof gebrom ontsnapte hem en hij vestigde al zijn aandacht op den veedrijver.

Een van de werklieden, die niet begreep wat er aan de hand was, riep den vreemdeling toe: „Zeg man, je mag onzen hond geen kwaad doen.”

„Wie denkt daar aan, gek; hij zal mij nog eerder kwaad doen.” Verdere uitleggingen waren echter overbodig. Wully was geheel veranderd; hij kroop tegen den veedrijver aan en kwispelde heftig met zijn staart voor den eersten keer in al die jaren.

Door een paar woorden werd alles duidelijk.

Dorley, de veedrijver had Robin goed gekend, en de polsmoffen en de bouffante, die hij droeg waren door Robin zelf gemaakt en hadden eens tot diens eigen garderobe behoord. Wully herkende de sporen van zijn baas, en daar hij er aan wanhoopde zijn verloren afgod ooit terug te vinden, liet hij zijn post bij de veerboot in den steek en gaf duidelijk te kennen bij den eigenaar van de polsmoffen te willen blijven. Dorley was zeer in zijn schik Wully mee naar zijn huis in de heuvels van Derbyshire te kunnen nemen, waar hij wederom herdershond werd en een kudde bewaakte.

II.

Monsaldale is een van de meest bekende dalen in Derbyshire. „'t Zwijn en 't Fluitje” is de eenige, doch beroemde herberg, en Jo Greatorex, de herbergier, is een sluwe, stoere Yorkshirer.

De natuur had hem bestemd tot smokkelaar, maar door de omstandigheden was hij herbergier geworden en zijn aangeboren smaak maakte hem — eh — wel, dat doet er niet toe; er werd een heeleboel gesmokkeld in die streek.

Wully's nieuw tehuis lag op een hoogvlakte ten Oosten van het dal boven Jo's herberg, en dit droeg er niet weinig toe bij om mij naar Monsaldale te brengen. Zijn baas, Dorley, was een bescheiden veehouder in de laagvlakte en had een groot aantal schapen. Deze werden door Wully met zijn van ouds bekende scherpzinnigheid bewaakt; hij sloeg ze gade terwijl zij zich voedden en bracht ze 's avonds naar de kooi. Voor een hond was hij terug getrokken en in zich zelf gekeerd en liet een beetje gauw zijn tanden zien tegen vreemden, maar hij wijdde zoo voortdurend al zijn aandacht aan zijn kudde, dat Dorley dat jaar geen enkel schaap kwijt raakte, hoewel zijn bureu de gewone schatting aan adellaren en vossen moesten betalen.

Het is nooit prettig om in dalen op de vossenjacht te gaan. Er zijn te veel rotsachtige kammen, hooge steenen wanden en afgronden dan dat het er makkelijk rijden is, en er zijn zooveel schuilplaatsen in de rotsen, dat het bepaald een wonder was, dat Monsaldale niet door vossen geteisterd werd. Dat was echter niet het geval.

Er was slechts weinig reden tot klagen geweest tot het jaar 1881, toen een sluwe oude vos zich daar installeerde, net als een muis in een kaas, en evenzeer spotte met de honden van de jagers als met die van de boeren.

De Peak honden zetten hem verscheidene keeren na, maar hij ontkwam door naar het „Duivelshol” te vluchten. Eenmaal in deze nauwe bergpas, waar de spleten in de rotsen zich oneindig ver uitstrekken, was hij veilig. De bevolking begon er iets meer van te denken dan dat het louter toeval was dat hij altijd bij het Duivelshol ontsnapte en toen een van de honden, die bijna dien duivelachtigen vos gepakt had, spoedig daarna dol werd, bleef er geen twijfel meer over of de vos stond in betrekking tot den Duivel.

Hij ging steeds door met rooven, deed brutale aanvallen, kwam er dikwijls nog maar net levend af en eindelijk begon hij, zooals

zoovele oude vossen, uit pure moordlust te dooden. Zoo kwam het dat Digby op een nacht tien lammeren verloren had. Caroll verloor er den volgenden nacht zeven. Later werd de eendenvijver van de pastorie geheel verwoest, en haast geen nacht ging voorbij van iemand in die streek kon van een slachting onder de kippen, lammeren of schapen, en eindelijk ook onder de kalveren vertellen.

Natuurlijk werden al deze moorden toegeschreven aan dien vos van het Duivelshol. Men wist alleen maar, dat het een zeer groote vos was, tenminste een, die een erg groot voetspoor achterliet. Niemand had hem ooit duidelijk gezien, zelfs niet de jagers. Ook had men opgemerkt, dat Thunder en Bell, de vurigste jachthonden van den heelen troep, geweigerd hadden aan het spoor te likken of het zelfs maar te volgen, wanneer er jacht op hem gemaakt werd.

Doordat de vos den naam had van dol te zijn, vermeedde de eigenaar van de Peakhonden die buurt. De boeren uit Monsaldale, aangevoerd door Jo, kwamen overeen, dat als er maar eerst sneeuw gevallen was, zij zich zouden verzamelen, het geheele land af zouden jagen, en al was 't ook in strijd met de regels van de jacht, op iedere manier, die ze maar konden, zouden trachten zich van

dien vervloekten vos te bevrijden. Maar er viel geen sneeuw, en de roodharige baas bleef rustig leven. Niettegenstaande zijn krankzinnigheid ging hij verstandig te werk.

Hij at nooit iets op de plaats waar hij iets gedood had, en liet nooit een spoor achter, dat zijn schuilplaats kon verraden.

Hij kwam nooit twee nachten achterelkaar op dezelfde hoeve. Hij liet gewoonlijk zijn nachtelijk spoor verlopen in het gras of op den rijweg.

Eens zag ik hem. Ik liep van Bakewell naar Monsaldale laat op een avond in een hevig onweer, en toen ik den hoek van Stead's schapenkooi omsloeg, was er een snelle bliksemstraal. Door dat felle licht zag ik plotseling iets, dat mij deed schrikken. Aan den kant van den weg, op zijn schonken gezeten, op een afstand van nog geen twintig meter, zat een zeer groote vos met kwaadaardige oogen naar mij te kijken en op een onheilspellende manier te likkebaarden. Dit zag ik allemaal, maar niets meer, en ik zou 't vergeten hebben of gedacht hebben, dat ik mij vergist had, als niet den volgenden dag in de zelfde kooi drie en twintig doode lammeren en schapen gevonden waren, terwijl er onmiskenbare aanwijzingen waren wie de sluipmoordenaar geweest was.

Er was slechts één man, die niet het slachtoffer van die rooftochten werd, en dat was Dorley.

Dit was des te merkwaardiger, omdat hij in 't midden van de geteisterde streek woonde, en slechts op een afstand van een mijl van het Duivelshol. De trouwe Wully toonde,

dat hij alle andere honden in de buurt overtrof. Avond na avond bracht hij de schapen thuis en nooit mankeerde er een. Die dolle vos mocht gerust om de hoeve van Dorley sluipen; Wully, slimme, moedige, bedrijvige Wully kon hem best aan, en redde niet alleen de kudde van zijn baas, maar kwam er zelf heelhuids af.

(Wordt vervolgd.)

GELE LISCH (*IRIS PSEUDACORUS.*)

Steenkolen van den zeebodem.

In de Groote Belt, ongeveer een zeemijl ten Noorden van Nijborg, is men bezig geweest om steenkolen uit zee te halen. Niet dat daar een mijn was, doch in 1883 was daar ter plaatse de Zweedsche stoomboot Dorka gezonden met een lading van 1200 ton steenkolen.

Bij de ook ginds heerschende brandstoffschaarschte kwam men op de gedachte dezen last te lichten, wat door de hooge kolenprijzen thans den arbeid ruim loonen zou. De kolen bleken, naar de boven gebrachte monsters, nog volkomen bruikbaar, al rustten ze meer dan dertig jaren op den bodem der zee.